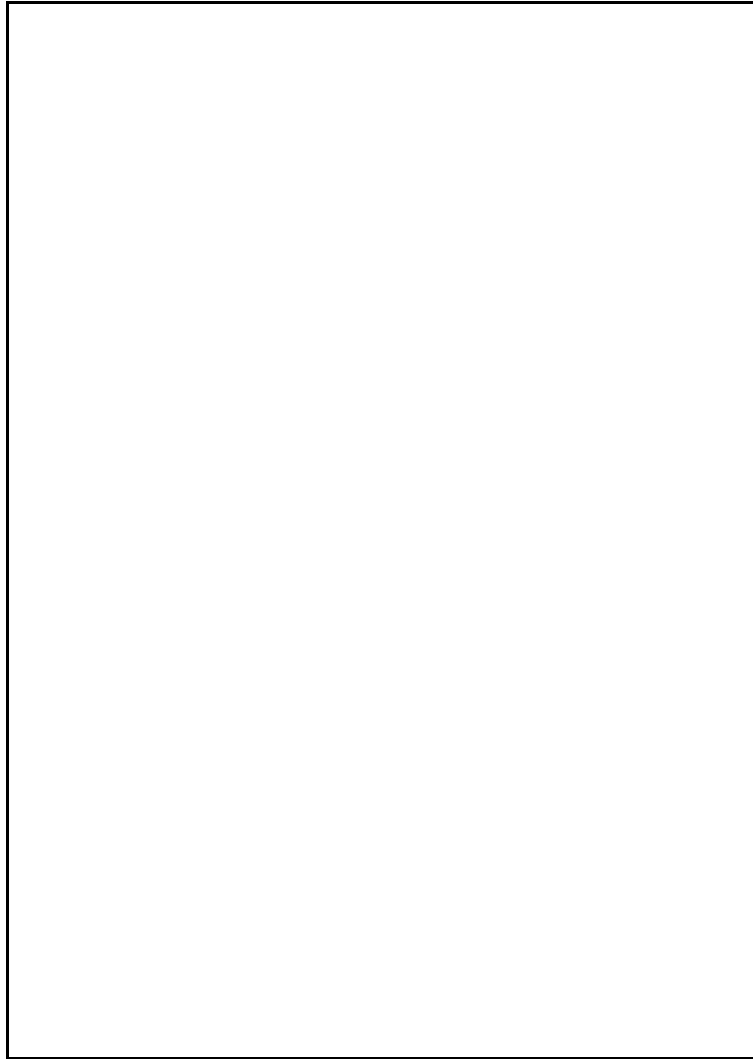

V E R E N I G I N G V A N
RELIGIEUS-WETENSCHAPPELIJKE BIBLIOTHECARISSEN

V. R. B.
I N F O R M A T I E

*Halvestraat 14, 3000 Leuven, Driemaandelijks tijdschrift, 32(2002)1-4
ISSN: 0777-6306, Afgiftekantoor: 3001 Heverlee (Leuven)*

V. R. B.
I N F O R M A T I E

32 (2002) 1-4

I N H O U D

G. HENDRIX, <i>Clausynne Vandennieuwelande, Coleta De Grootte & Petrus Th. Verbaegen</i>	3
V. BROEKAERT, <i>De bibliotheken van de Sint-Andriesabdij</i>	20
K. VAN DE CASTEELE, <i>Automatisering in onze bibliotheken: momentopname</i>	24
K. VAN DE CASTEELE, <i>Verslag van de lentevergadering te Gent</i>	27
M. TEIRLINCK, <i>Verslag van de herfstvergadering te Maredsous</i>	31
<i>Mededelingen</i>	34

ISSN: 0777-6306

Dit tijdschrift werd opgemaakt in de
Bibliotheek van de Faculteit Godgeleerdheid.
Redactie: Kris Van de Castele.
Typografie: Ariane Titeca.

Verantwoordelijke uitgever: E. D'hondt.

CLAUSYNNE VANDENNIEUWELANDE († 1611),
COLETA DE GROOTE († 1816), RECTOR MAGNIFICUS
PETRUS THEODOOR VERHAEGEN († 1812)¹

GUIDO HENDRIX

Nu reeds enkele maanden geleden ontving ik van decaan Mathijs Lamberigts kerst- en nieuwjaarswensen, een gedrukte kaart met handschriftelijk supplement: *En veel onderzoeksplezier met Lutgart en consoorten*.

De decaan kon toen niet vermoeden dat ik de heilige Lutgart van Tongeren en andere heilige cisterciënzerinnen (tijdelijk) was afgevallen, en mijn plezier ben gaan zoeken bij de begijnen van Onze lieve Vrouw ter Hooien in Gent.

Honni soit qui mal y pense. Belangstelling voor begijnen lag eeuwen geleden reeds tussen extreme polen. Enerzijds is er de dertiende-eeuwse Franse dichter Rutebeuf die in zijn *Dit des béguines* spot:

*sa parole est prophétie,
si elle pleure, c'est par dévotion,
si elle dort, elle est en extase,
si elle songe, c'est une vision.*

Anderzijds is er de mysticus Jan Ruusbroec die aan zijn prozatraktaat *Vanden xii beghinen* een gedicht laat voorafgaan waarin hij zijn appreciatie voor de *mulieres religiosae* formuleert:

*Het saten .xij. beghinen
ende spraken omme her Jesuse den finen,
ieghewelc in haer gbedachte.
Nu prisē wi die minne!
Sy es suete inden beghinne
ende uter maten saechte.*

Hoe ik tot begijnen, meer bepaald het begijnhof Onze Lieve Vrouw Ter Hoyen, alias het Klein Begijnhof in Gent, gekomen ben, wil ik even verhalen.

1. Lezing bij de opening van de tentoonstelling *Onze Lieve Vrouw Ter Hoyen, bortus conclusus van Clausynne Vandennieuwelande* in de Bibliotheek van de Faculteit Godgeleerdheid K.U. Leuven, 20 april 2001. Bij deze gelegenheid zijn verschenen: HENDRIX Guido, *Onze Lieve Vrouw Ter Hoyen, bortus conclusus van Clausynne Vandennieuwelande*. Leuven 2001 (*Documenta libraria*, 26); xii + 83 p. – HENDRIX Guido, *Het beproevingsvol-begenadigde leven van begijntje Coleta De Grootte (1791-1816), geestelijke dochter van Petrus Theodoor Verhaegen, voorlaatste rector magnificus van de aloude Universiteit van Leuven*. Leuven 2001 (*Documenta libraria*, 27); xvi + 134 p.

Eind 1997 heb ik mijn dioceses Gent een portie van mijn *otium* aangeboden. Via kanunnik Ludo Collin bereikte mij het voorstel het archief van het genoemde begijnhof te ordenen. Om twee redenen ben ik graag ingegaan op het voorstel van kanunnik Collin. De eerste is dat ik intens geniet van de geur en de kleur van papier en perkament, van de rechtstreekse omgang met *fontes*. Daarom onderga ik gewillig dat de door mij aangeboden portie van mijn *otium* inmiddels de *portio melior* is geworden.

Een tweede reden was dat ik me uit vroegere lectuur iets herinnerde van ene Clausynne Vandennieuwenlande en ene Jan Pelgrum Pullen, en van de in 1623 in Hazebroek geboren mystieke schrijfster Maria Petyt die in haar autobiografie mededeelt dat een vriendin, genaamd Vrouwe Victoria, haar aan een *Beggyntjen op het kleyn Beggyn-hof recommandeerde om dat sy my aldaer een bequaeme wooninghe soude besorghen, om stillekens Onsen Lieven Heere te dienen*.

In dit citaat zitten de sleutelwoorden die mijn lezing zullen structureren: *bequaeme wooninghe* refereert aan de architectuur van begijnhoven en begijnhofhuisjes, *stillekens Onsen Lieven Heere te dienen* vat samen het geestelijke leven binnen de hoven en de huisjes, in de dubbele betekenis van geestelijk, namelijk religieus en intellectueel, in het tweeluik *kerken en werken*.

A. BEWONINGS- EN BOUWGESCHIEDENIS

Het is dank zij hun architecturale aspecten dat dertien representatieve Vlaamse begijnhoven door de Unesco-Conventie voor de bescherming van het Werelderfgoed op 1 december 1998 toegevoegd werden aan de lijst van het Werelderfgoed. Begijnhoven zijn evenwel geen Vlaams monopolie. Begijnen en begijnhoven zijn er geweest van Holland en Zeeland tot de Boven-Rijn en het Bodenmeer. Alleen zijn ze in Vlaanderen wellicht talrijker geweest en hebben zij langer bestaan respectievelijk bestaan nog, dan in de omgevende landen, en zijn ze er beter in stand gehouden.

Met betrekking tot de bewoning van het begijnhof Ter Hoyen moeten enkele woorden gedefinieerd worden. Een *gestede begijn* is een kandidate tot het begijnenleven die haar proeftijd had doorgemaakt en haar steedselgelofte had afgelegd. Zij kreeg met een *huisbrief* te maken wanneer ze *huisbegijntje* wilde worden, d.w.z. wanneer zij de gemeenschapswoning waarin zij haar proeftijd en de eerste zes levensjaren als gestede begijn had doorgebracht, wenste te verlaten en buiten het convent autonoom of autonomer wilde wonen.

Huisbrief is synoniem van erfbrief en koopbrief: een geschreven stuk, een oorkonde waarbij iemands recht op onroerend goed wordt gevestigd. Wanneer een begijntje mettertijd meer comfort of grotere behuizing wenste, kon ze haar huisje *wisselen* of *manghelen*. Verscheidene huisbrieven kunnen dus op een en dezelfde begijn betrekking hebben. Clausynne Vandennieuwelande is, zoals

nog blijken zal, hiervan een voorbeeld.

Een *prijstje* is een beschrijving van de bouwfysische toestand van het voor verkoop in aanmerking komende huisje, met een raming van de uit te voeren renovatiewerken. De verplichting een *prijstjedocument* op te stellen werd in 1737 op voorstel van de begijnhofpastoor ingevoerd, wat meteen bewijst dat de begijnhofpastoor zich in die tijd moeide met aangelegenheden die in vorige eeuwen behoorden tot de bevoegdheid van de *grootmeesterighe* en haar *gheslleden*, dit zijn haar twee naaste medewerksters. Alle Gentse meester-metselaars, bijv. Jan Baptist Symoens, hebben dit soort document opgesteld.

Het is naar mijn overtuiging mogelijk, en ik heb ook reeds uitgetest, de *bouwgeschiedenis* en de *bewoningsgeschiedenis* van het Gentse begijnhof te reconstrueren, beginnende bij de hedendaagse toestand en zo retrograde naar 1562 toe, en dit met behulp van de ruim negenhonderd huisbrieven en prijsijen die ik verzameld heb. Zij vormen een enorm rijke documentatie voor multidisciplinair onderzoek dat kan starten wanneer de huisbrieven toegankelijk zullen zijn. De huisbrieven nrs. 551 tot 983 uit de periode 1727 tot 1796 zijn in facsimile verschenen: ruim achthonderd bladzijden.²

De begijnen zelf, die de bewoningsgeschiedenis van het begijnhof beleefd hebben, zijn via een alfabetisch register identificeerbaar geworden in een facsimile uitgave van de steedselboeken die de periode 1627 tot 1953 bestrijken. Het zijn er meer dan tweeduizendvijfhonderd.³

Veel meer tijd zal moeten besteed worden aan de meestal fragiele en paleografisch zeker niet gemakkelijke 550 huisbrieven uit de voorafgaande eeuwen, namelijk vanaf 1562. Met de transcriptie van deze *Bronnen voor de bouw- en bewoningsgeschiedenis van het Gentse begijnhof Onze Lieve Vrouw ter Hoyen* is een aanvang gemaakt, in een gereduceerde vorm waaruit steeds terugkerende formuleringen weggelaten zijn.

2. *Bronnen voor de bouw- en bewoningsgeschiedenis van het Gentse begijnhof Onze Lieve Vrouw ter Hoyen. Huisbrieven en prijsijen bewaard in het archief van het Klein Begijnhof.* Verzameld door Guido HENDRIX. Deel 3, *Nummers 551 - 723, jaren 1727 - 1754*; Deel 4, *Nummers 724 - 983, jaren 1755 - 1796.* Gent 2001 (Begijnhofpublicaties, 4-5). Besteladres: Secretariaat voor Begijnhofpublicaties, Nederpolder 25, 9000 Gent.

3. HENDRIX Guido. *Steedsels in het Gents begijnhof Onze Lieve Vrouw ter Hoyen 1627-1953. Facsimile-editie van de steedselboeken met inleiding en begijnenregister.* Gent 2001 (Begijnhofpublicaties, 1-2); xii + 49 + 673 p. Besteladres: Secretariaat voor Begijnhofpublicaties, Nederpolder 25, 9000 Gent.

B. ONSEN LIEVEN HEERE TE DIENEN

“Stillekens Onsen Lieven Heere te dienen”, zoals Maria Petyt het heeft geformuleerd, was het ideaal van vele duizenden begijnen, wat niet betekent dat de begijnen stillekens door de kerkgeschiedenis zijn gegaan.

Verscheidene tentoongestelde oorkonden spreken over bescherming en veroordeling van, orthodoxie en ketterij bij begijnen. Aan het begin van de veertiende eeuw moesten de begijnen zich in Brabant en Noord-Frankrijk duidelijk profileren ten opzichte van hun ketterse tegenhangers ten oosten van de Rijn. Het concilie van Vienne heeft zich in 1311 met hen diepgaand ingelaten. Uiteindelijk werden de begijnen gerehabiliteerd.

In het derde kwart van de veertiende eeuw had er op omvangrijke schaal vervolging van ketterse begijnen en begarden plaats. In het begin waren deze acties voornamelijk op het Duitse taalgebied gericht. De acties van paus Urbanus V en van keizer Karel IV uit 1369 en 1371 hebben tot grootschalige vervolgingen geleid.

Het is in deze tijd, namelijk omstreeks 1365, dat Ruusbroec zijn reeds vermelde traktaat *Van den xii begbinen* voltooide. Aan het slot ervan stelt hij vast: *Maer dese staet es seere vergaen.*

In ongeveer alle publicaties over begijnhoven kan men lezen dat de begijnen geen Regel hadden. Dat is juist wanneer men bedoelt dat er nooit een pauselijk goedgekeurde Regel is geweest. Wat Ter Hoyen betreft heb ik veel tijd besteed aan tientallen handschriftjes met de schriftelijke overlevering van de zogenaamde Koninklijke Regel die in 1334 door Lodewijk van Nevers verleend werd, met daarbij aansluitende statuten en ordinantiën. Op enkele punten moet gewezen worden.

Reeds in 1334 wordt bepaald dat jonkvrouwen binnen het begijnhof kunnen leven en wonen in zuiverheid, *by belofte* en *sonder belofte*. Voorts konden dochters van grote lieden in het begijnhof wonen om *goede zeden te leren waarmede ze passend en stichtelijk door het leven kunnen gaan*. En zouden ze naar het klooster willen gaan of willen trouwen, des te beter zouden zij zich kunnen gedragen overeenkomstig hun nieuwe staat het van hen vereist.

Tussen 1334 en 1599 wordt gestipuleerd dat bejaarde personen en jonge dochters, die niet gewoon zijn te dienen maar gediend te worden, in het begijnhof zullen mogen wonen en hun *taefel coopen*. Dit betekent min noch meer dat het evangelische *non veni ministrari sed ministrare* omgekeerd wordt en dat de zeer grote sociale ongelijkheid in het begijnhof geïnstitutionaliseerd wordt: begijnen in dienst van begijnen, een hofhouding binnen begijnhofmuren.

Aan de andere kant van de sociale ladder wordt bepaald dat de infermerie van het begijnhof openstaat voor wie een *ghestoffert bedde* ontvangen heeft, of uit *reconnoissance* voor haar opname een juweel zou geven, wat dat woord dan ook

moge betekend hebben.

Vóór 1599 is reeds de mogelijkheid voorzien dat niet-begijnen, die daartoe door de grootmeesterigghe en haar raad bekwaam gevonden worden, een binnen het begijnhof gelegen huis konden kopen.

C. ENKELE ARCHIVALIA EN LITERARIA

Vier op de tentoonstelling aanwezige, andersoortige documenten van zeer uiteenlopende aard wil ik kort voorstellen.

1. APPELACIO CLERI FLANDRENSIS

Onder kerkhistorici is bekend het onwaardeerlijke archiefstuk met betrekking tot het Westers Schisma, de zogenaamde *Appelacio cleri flandrensis*. In het graafschap Vlaanderen, dat politiek onderhorig was aan Frankrijk én aan het Duitse Rijk en aldus op de raaklijn lag van de urbanistische en de clementijnse obediënties, leidde het Schisma tot een bijzonder ingewikkelde situatie toen de bisschopszetel in 1378 zowel in het diocees Kamerijk als in het diocees Doornik vacant werd. Twee clementijnse bisschoppen werden geconfirmeerd, maar aangezien geen van beiden binnen het graafschap resideerde, moest men zich rond het wereldlijk gezag verenigen om eenheid op het kerkelijke vlak tot stand te brengen. Het volk schaarde zich immers niet meteen achter de nieuwe bisschoppen. Over graaf Lodewijk van Male is geschreven dat “... les oiseaux et les singes tenaient plus de place que les affaires de l’Eglise dans ses préoccupations”. Deze Lodewijk volhardde in zijn keuze voor Urbanus VI, ondanks de Franse druk om Clemens VII te erkennen.

In december 1378 riep Lodewijk van Male de clerus van zijn graafschap samen in het dominicanenklooster te Gent om over het Schisma te beraadslagen. Dit leidde tot de *Epistola et apelacio cleri Flandrensis* over de in de Kerk heersende *perplexitas magna*. De twijfels rond de aanspraken van beide pausen werden niet verbloemd. Toch werd besloten voorlopig de urbanistische obediëntie te volgen

Bij de stemming over de slotverklaring hebben 73 van de 76 aanwezigen de akte goedgekeurd door hun zegel aan het document te hechten..., een recordaantal dat evenwel niet kan verbergen dat de eensgezindheid niet zo groot was als de quasi unanieme goedkeuring suggereert. De deelnemers hebben zich inderdaad voor Urbanus uitgesproken, maar niet definitief. Onder de vooraanstaande geestelijken die in afwachting van een definitieve regeling als bestuurders fungeerden kan, voor het Vlaamse deel van Kamerijk, Gerard van der Zijpe vermeld worden. Hij was abt van de Gentse cisterciënzerabdij Boudelo, zijn zegel hing aan de derde staart. Omdat hij Clemens VII niet wilde

erkennen, moest hij in 1386 naar Brabant vluchten. Uiteindelijk zwichtte hij toch: hij erkende Clemens VII op 22 juli 1392 en zwoer getrouwheid aan de paus in de abdij Ter Duinen waar hij op 3 december 1393 overleden is.

Misschien heeft zijn dubbele functie van Gents abt en urbanistisch administrator geleid tot de bewaring van het document in Gent. Het kan tot de opheffing van de Boudelo-abdij aldaar bewaard zijn, bij de opheffing van de abdij buiten de muren geraakt zijn en langs onbekende wegen in Ter Hoyen terechtgekomen zijn.

2. DE STICHTING BORLUUT

In 1951 heeft A. Cassiman in de *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent* onder de titel *De stichting Borluut* een tekst gepubliceerd die hij bestempelde als testament en laatste wilsbeschikking van Symoen Borluut. In feite brengt die uitgave slechts het negende en laatste artikel van de eigenlijke Fundatie-Borluut waarvan ik het origineel heb teruggevonden. Het spreekt vanzelf dat een perkamenten document van 63 op 56 cm met regels die 53 cm lang zijn, in de praktijk niet te hanteren viel. Daarom werd de fundatietekst ontdaan van zijn juridisch-notariële formuleringen en in verkorte vorm, dit wil zeggen herleid tot het wezenlijke, gekopieerd. Vier afschriften zijn aan het licht gekomen, gekopieerd ten gebuike van de begijnhofconventen die met de bepalingen van de fundatie te maken hadden.

3. DE SCHENKING VAN LYSBETTE SGRUTERS

De genoemde Symoen Borluut was de echtgenoot van Lysbette sGruters. Zij schonk niet minder dan 70 handschriften aan het begijnhof.

Zeventig handschriften... was dat veel?

Hoe beoordeelt men dat? Heilswind, de eerste abdis van het cisterciënzerinnenklooster in het Duitse Burtscheid, is van de 8e tot de 13e eeuw, de enige met naam bekende en geïdentificeerde vrouwelijke bezitster van een codex: zij bezat één codex. De in 1436 gestorven Jacoba van Beieren bezat ten minste één verlucht getijden- en gebedenboek, met Latijnse en Franse gebeden. Isabella van Portugal, de derde vrouw van Filips de Goede, begunstigde het in de Nederlanden opkomende humanisme en bevorderde het vertalen van teksten. In de inventaris van haar roerende bezittingen worden evenwel boeken noch handschriften vermeld. Margareta van York, de derde vrouw van Karel de Stoute, kon bogen op een als “rijk” bestempelde bibliotheek: om en bij de twintig verluchte handschriften, geschreven tussen 1468 en 1477. Geen enkel handschrift in het bezit van deze tijdgenote van Lysbette sGruters was in haar moedertaal.

De schenking van Lysbette sGruters aan Ter Hoyen is dus merkwaardig én

om het grote aantal handschriften – het is niet bekend of het allemaal handschriften waren – én om de alleen-aanwezigheid van haar moedertaal, althans indien men de tekst juist leest. Onder nummer 5 staat *eenen bouc... hij es ghescreven in vransine*. Er staat niet: *fransoy*s (Frans), wel *vransine* = francijn = (op) perkament.

De opgesomde handschriften en/of incunabels zijn heden in Ter Hoyen niet aanwezig, ondanks de uitdrukkelijke voorzorgen aan de zijde van de schenkster. De schenking was in de eerste plaats voor het begijnhof bedoeld en moest er bewaard worden. Bruikleen was mogelijk indien er om gevraagd werd; de bruikleners moesten met een *cleen cedulle ofte syrografie* hun ontlening vastleggen.

Er werden nog geen pogingen ondernomen om de meegedeelde titels of auteurs te identificeren, zodat men niet verder gekomen is dan tot enkele gemeenplaatsen of tot de inventie “dat de begijnen te Gent beschikten over een gemeenschappelijke bibliotheek”. In de bouwgeschiedenis van Ter Hoyen wordt evenwel nooit melding gemaakt van een bibliotheek.

Lysbette sGruuters is in 1499 overleden. Haar boekenlegaat is bekend dank zij een afschrift dat ik in of na 1536 dateer. De verleiding is groot om haar boekenlegaat te vergelijken met het handschriften- en boekenbezit van vrouwenconventen in het algemeen en van begijnhoven in het bijzonder. Dat is wat voorbarig: nog niet alle titels zijn geïdentificeerd.

Toch mogen enkele vaststellingen reeds gesignaleerd worden.

1. De victorijnen en de cisterciënzers van de twaalfde en dertiende eeuw hebben de plaats geruimd voor de franciscaanse mystieken van de vijftiende eeuw: Catharina van Siëna en Brigitta van Zweden.

2. De geringe aanwezigheid van hagiografische teksten en de afwezigheid van getijdenboeken.

3. Opvallend is de grote aanwezigheid van auteurs die bij de Moderne Devoten zeer courant waren, wat aan het geheel een homogeen karakter verleent. Mij treft de moderniteit van het boekenlegaat: geen historisch gegroeide verzameling, geen theologische hoogvliegers, wél haast systematisch bijeengebracht leesmateriaal ten bate van het eigen religieuze leven in een omgeving van franciscaans geïnspireerden, van mannelijke en vrouwelijke tertiariissen of zusters des gemenen levens.

Na enkele vaststellingen, enkele vragen.

Kwam de verzameling reeds tijdens het huwelijk met Symoen Borluut tot stand of tijdens het weduwschap van Lysbette sGruuters? Werd ze bij de samenstelling ervan geadviseerd, bijvoorbeeld door de in Gent levende mystica Alijt Bake of door vriendinnen in het Gentse St.-Agneeteconvent? Werden de geschonken teksten in Ter Hoyen gelezen, besproken, gekopieerd?

Kortom: werd het geestelijk profiel van Ter Hoyen gewijzigd door “de

intrede van een rijke weduwe”?

Eigenlijk is over het geestesleven in Ter Hoyen, bijvoorbeeld in aansluiting bij deze boekenschenking, nog helemaal niets bekend. Met een voorbeeld illustreer ik dat hier verrassingen mogelijk zijn.

4. MIDDELNEDERLANDSE VERTALING VAN HET NEUNFELSENBUCH

Verspreid over het Archief van Ter Hoyen vond ik acht perkamenten *membra disiecta* waarop een Middelnederlandse vertaling van het *Neunfelsenbuch* kon geïdentificeerd worden. Deze vertaling is onafhankelijk van de heden bekende handschriften. Zij staat zo dicht bij het Duitse *Neunfelsenbuch* dat een vertaling uit het Latijn uitgesloten is.

De in 1307 in Straatsburg geboren Rulman Mersmin behoort in Vlaanderen niet tot de bekendste middeleeuwse geestelijke auteurs. Daarom wil ik de auteur en zijn *Neunfelsenbuch* even schetsen.

Rulman Merswin werd een welstellend zakenman die op zijn veertigste zijn leven grondig een andere wending gaf. Heinrich von Nördlingen, die met de mystica Margaretha Ebner correspondeerde, was zijn geestelijke leider. Een jaar later werd de mysticus Johannes Tauler zijn biechtvader. In het Heilig Jaar 1350 deed Ruusbroec hem een kopie van zijn traktaat *Die geestelike brulocht* toekomen, wat wel een hoge blijk van waardering is. In 1367 kocht en restaureerde Rulman de kloostergebouwen “Zum Grünen Wörth” en stelde ze ter beschikking van bezinning zoekende vromen. Enkele jaren later, in 1371, legde hij de grondslag voor een van het bisdom onafhankelijke stichting waarin priesters van de *Johanniterorden* en leken konden actief zijn. Rulman zelf verbleef er tot zijn dood in 1382.

Het *Neunfelsenbuch* bestond vermoedelijk reeds omstreeks 1352. Het is een dialoog tussen een *Mens* en een of Het *Antwoord* en bestaat uit vier, qua lengte zeer ongelijke delen.

Op de inleiding volgen *capita* die de *Parabel van de zalm* en de *Neunfelsen*, de negen bergen of rotsen, introduceren. Hierbij sluit het zogenaamde *Rügenbuch* aan, een boetepreek en standensatire, op de kap van clerus en leken, waarin uitvoerig over burgers en kooplieden gehandeld wordt. Het *Neunfelsenbuch* sluit af met het eigenlijke *Neunfelsen*-visioen dat handelt over de opgang naar de volmaaktheid in negen trappen.

Het *Neunfelsenbuch* heeft verspreiding gekend als een *pseudo-Taulerianum*, blijkt invloed gehad te hebben op twee uitzonderlijk hoogstaande 16e eeuwse werken uit de Nederlanden, bekend onder de symbolische titels *Peerle* en *Tempel*, en is uitdrukkelijk aanwezig in de *Spiegel der volcomenheit* van Hendrik

Herp, enz.

Vanuit belangstelling voor de Middelnederlandse vroomheidsliteratuur verdient deze vertaling uitgegeven te worden.

De aanwezigheid van een dergelijke tekst in een begijnhof is intussen niet evident; ze kan een aanwijzing zijn dat er in Ter Hoyen een intellectueel en spiritueel klimaat heerste waarin zulke lectuur geduld, aangemoedigd, eventueel gekopieerd werd; kortweg: een klimaat waarin mettertijd “markante mystiek” zou tot stand komen.

D. CLAUSYNNE VANDENNIEUWELANDE († 1611)

In 1939 publiceerde de jezuïet Leonce Reypens in het tijdschrift van het Antwerpse Ruusbroecgenootschap, de studie en tekstuitgave *Markante mystiek in het Gents begijnhof. Claesinne van Nieuwlandt*. Deze mystica is de voorbije zestig jaar het monopolie van jezuïeten gebleven: na Leonce Reypens, Albert Ampe in het *Dictionnaire de spiritualité*, vervolgens Paul Mommaers in 1985 met tekstuitgave, vertaling en biografische inleiding waarin ik lees: “Er valt weinig te vertellen over de concrete levensloop van Claesinne”.

Dat weinige beperkte zich tot drie elementen: 1 november 1611, haar sterfdatum; 27 november 1587 een gesprek tussen haar en priester Jan Pelgrum Pullen; ten derde een renteherschikking van 9 februari 1567 door Jonkvrouw Amelberghe van Schaverbeke.

Omdat deze Amelberghe van Schaverbeke op het Gentse Elisabethbegijnhof woonde, heeft men ook Clausynkin daar vermoed. In zijn in 1631 te Leuven gepubliceerde *Vita S. Beggae* had Jozef Geldolf van Rijckel, kortweg Ryckel, haar overigens daar gesitueerd. Deze Rijckel was abt van de Sint-Geertrui abdij in Leuven.

Het feit dat geen van de ooggetuigen, aan wie Ryckel het relaas over Clausynkin dankte, tot de bewoonsters van het Elisabethbegijnhof behoorden, leidde niet tot twijfel aan Ryckels situering. Voor de geboekstaafde ontmoeting tussen Pelgrim Pullen en Clausynkin werd een oplossing gevonden: Pelgrim Pullen logeerde in het begijnhof Onze Lieve Vrouw Ter Hoyen en deed in 1587 Clausynkin uit het Elisabethbegijnhof voor een gesprek overkomen...

Bij de huidige stand van ordening van het Archief is Clausynne Vandennieuwenlande voor het eerst in 1562 archivalisch aanwijsbaar. Ik bespreek enkele documenten die betrekking hebben op haar huisvesting, haar familieleden binnen het begijnhof, haar verantwoordelijkheden. Ik geef tussendoor meteen enkele conclusies om de saaie opsomming te onderbreken.

Op het financiële vlak voltrok de verwerving van een begijnhofhuisje zich in

twee bewegingen: eerst de aanbetaling in gereed geld, vervolgens de afbetaling met jaarlijkse *paiementen*. Aanbetaling en afbetaling stonden in verhouding tot enerzijds de waarde van het onroerend goed, anderzijds tot de financiële draagkracht van de koopster.

Onder de ontvangsten van 1562 die voortkwamen van binnen het begijnhof gelegen huisjes, is genoteerd dat Clausynne voor de aankoop van haar huisje zes pond grooten betaald heeft. Het jaar daarop verschijnt de boeking van haar eerste *paiement*, ten belope van xx schellingen grooten. De huisbrief waarin Clausynne's onroerend bezit is vastgelegd, is niet bewaard. Hoeveel *paiementen* daarin voorzien waren is dus onbekend en kan uit de rekeningen ook niet gereconstrueerd worden. Onmiddellijk op de boeking van het eerste *paiement* volgt immers een ontvangstboeking met betrekking tot de wisseling van haar huis, xv £ gr. Dit betekent dat Clausynne het in 1562 verworven huis na de eerste afbetaling in 1563 verlaat en het met Lievine, zoals zal blijken haar zus, *wisselt* of *mangelt* tegen een ander huis. Het eerste huis keert daarbij in volle eigendom naar het Begijnhof terug. De aanbetaling van 1562 en het *paiement* van 1563 worden verrekend tegen de koopsom voor het nieuwe huis. Reeds in 1568 wordt het vijfde en laatste *paiement* geboekt: ii £ gr.

Nu reeds zijn enkele conclusies mogelijk.

Clausynne en Lievine kunnen financieel blijkbaar veel aan, getuigen de hoge aanbetaling, de zeer korte aflossingstijd en de vervroegde terugbetalingen. Dat Clausynne als *coopsterigge* kan optreden betekent dat zij ten minste acht jaar in Ter Hoyen moet gewoond hebben vóór zij in het boekjaar 1561-1562 haar eerste huisje kon verwerven. Zij heeft zich dus ten laatste in 1553 in Ter Hoyen aangemeld. Over de minimumleeftijd van een kandidate zijn geen voorschriften bewaard. Nemen we aan dat die in de praktijk om en bij de 18 jaar lag, dan is Clausynne vermoedelijk omstreeks 1535 geboren.

Honkvast is zij wel niet geweest. Een huisbrief met datum 19 maart 1568 legt de verkoop vast *van een huus daer Claesijne ende Lievijne van Nienlande utgetrocken zijn*. In 1569 duiken beiden alweer op in verband met de aankoop van een huisje. Zij doen een aanbetaling van *vi pond gr*. Alweer is het een in de tijd beperkte afbetaling. Reeds in 1571 wordt het tweede en laatste *paeiment* vermeld. Zij zijn volwaardig en onbelast eigenares tot hun dood.

Het tweede document dat ik wil signaleren werd op 15 juli 1586 ondertekend door Frans Schouteet, die van 1584 tot 1602 abt was van de premonstratenzerabdij Onze Lieve Vrouw te Drongen. Joncvrouw Clausynne, ghestede begynne, en Jonckvrauwe Lievine, haer suster ook begynne van onser Vrouwen ter Hoyen, verzoeken de abt schriftelijk vast te leggen het bestaan van een rentenbrief van dertig schellingen 's jaars, met het oog op, zouden zij overlijden, het lezen in Ter Hoyen van "een jaergetyde naer costumen der heilgher kercke den termijn van vijftich iaeren lanck". Het

document voorziet tevens dat op het jaargetijde brood zal bedeed worden aan alle bewoonsters van het begijnhof en aan behoeftigen, nogmaals vijftig jaar lang, wat dus in uitvoering was toen Rijkcl zijn Clauzinne-informatie verzamelde. Volgens Rijkcl zou Clauzynne verwijten opgelopen hebben wegens *exquisitae epulae*, weelderige festijnen, die zij zou georganiseerd hebben, waarvan evenwel geen archivalische sporen bewaard zijn. Zou het niet zo kunnen zijn dat de ooggetuigen die Rijkcl informatie leverden en onder wie zich ten minste drie erfgerechtigde nichten van Clauzynne bevonden, zich benadeeld waanden door de broodbedeling op het jaargetijde en de broodbedeling dáárom als laakbare verkwisting bestempeld hebben?

Het derde document is een schuldherschikking van 29 mei 1592. Hier vernemen we dat Clausynne medebestuurster van de Heilige Geestkamer of Heilige Geest Tafel van Ter Hoyen is geworden. Kijken we nogmaals wat Rijkcl hiervan gebakken heeft. Aan haar levenswijze zou zij de bijnaam “spiritus / geest” te wijten hebben. Zij was immers één geest met God, getuigt Rijkcl, maar dezelfde naam zou haar ook spottend in de betekenis van “spook” toegedicht zijn. *Lovanienses* hebben intussen al wel gedacht aan het Heilig Geest College dat vulgo ’t Geestje werd / wordt genoemd en zijn bewoners “geestjes”. Toegepast op Clauzynne: niet haar wijze van geestelijk leven, wel haar functie in de H. Geest Tafel, leverde haar op wat, vertaald uit het Gents in het Latijn, bij Rijkcl “spiritus” werd.

Blijkens documenten van 13 januari 1593 hebben Clausynne en een andere zus, Joosyne, aan de fermerie van Ter Hoyen geschonken twee partijen meersen gelegen binnen de parochie van Schellebelle. Het jaarlijkse inkomen van de vermelde goederen komt ten goede aan de drie dochters van Gillis Helias “daer dese gheverigghe – Clausynne dus – moeye af es, alle drye begyhynkins int voors. begyhnhof te weten Joncv. Johanna, Joosyne ende Cathelyne Helias”.

Clausynne’s eerste optreden in de hoge functie van *gheselnede* van de *grootmeesterigghe* is op 26 juli 1600 vastgelegd in een oorkonde uitgaande van de Scepenen van Ghedeelen der Stede van Ghendt. In de hoedanigheid van gheselnede komt haar naam voor in of mede-ondertekent zij documenten van uiteenlopende aard: tussen oktober 1601 en mei 1611 een twintigtal huisbrieven, het *Pachtbouck van de Fermerye*, de aankoop van goederen, de fundatie van een eeuwich jaerteyde ten bate van een begijntje, enz...

Uit een op 8 september 1603 opgestelde huisbrief blijkt dat Claesynne als gheselnede van de grootmeesterigghe optrad met betrekking tot de verkoop van haar eigen huis aan haar nichten, de Joncvrouwen Johanna, Katelyne ende Jhozyne Helyas, ghezusters, kinders van Gillis Helyas. Zelf behoudt zij levenslang woon- en gebruiksrecht.

Mystiek en biografie zijn niet noodzakelijk gerelateerd. Wanneer biografische informatie beschikbaar is, wordt deze bij de studie van de vroomheidsgeschiedenis uitvoerig benut. Denken we aan de publicaties naar aanleiding van de vorig jaar herdachte geboorte van Beatrijs van Nazareth. Ontbreekt biografische informatie, dan legt men zich bij deze toestand neer en ziet men af van systematisch archivalisch onderzoek. Hadewijch is hiervan het voorbeeld of het slachtoffer.

Foutieve biografische informatie kan evenwel tot foutieve of fantaisistische interpretaties leiden. Voor Ryckel was Clausynne, een courante van Nicola afgeleide naam, een kluizenares – *nomen est omen*. Zij zou volgens het *Dictionnaire de spiritualité* “une vie retirée” geleid hebben. De archivalia tonen het tegendeel aan: zij was belast met het regiment van de Heilige Geest Kamer en, gelijktijdig of achtereenvolgens, gheselnede, de tweede in gedeelde rang binnen de begijnhofmuren.

Ook zou de Gentse bisschop Lindanus priester Pelgrim Pullen hebben opgedragen haar meubilair openbaar te verkopen. Het waarom van deze vreemde opdracht blijkt nergens; de verkoop zelf is archivalisch ongestaafd. Mijn bedenkingen zijn tweevoudig. Enerzijds heeft bisschop Lindanus al te kort in Gent verbleven om zich om Clausynne te bekommeren. Anderzijds is het zo dat bisschop Lindanus zelf moeilijkheden heeft ondervonden om zijn meubilair terug te winnen uit het hof te Lochristi en het huis te Dendermonde. Zodat ik vermoed dat er bij Ryckel enige verwarring is opgetreden tussen Clausynne’s beweerde gedwongen verkoop en de ervaringen van bisschop Lindanus zelf.

Pelgrim Pullen is in Ter Hoyen bij Clausynne op bezoek geweest, niet omgekeerd. Pelgrim Pullen en Clausynne waren bij die gelegenheid in de late namiddag zo diep in ernstige gedachtewisseling geraakt, dat de uren en de nacht verstreken en zij tot hun verbazing naar het ochtendgloren keken. Bij mij is twijfel gerezen rond het waarheidsgehalte van dit kader waarin Clausynne’s *Samenspraak* met priester Pelgrim Pullen zou hebben plaatsgevonden. Waren er strenge bepalingen in de Begijnenregel, dan wel met betrekking tot mannen: de hele hiërarchie van het begijnhof kwam er bij te pas vooraleer een man binnen mocht, de hele hiërarchie keek erop toe dat die ene uitzondering bij het vallen van de duisternis buiten was vóór de poort van het begijnhof gesloten werd.

Dat dit kader een authentieke gebeurtenis zou representeren, werd voor mij nog dubieuzer toen ik een handschriftje vond waarin het jaar 1543 is vermeld, dat dus ouder is dan de *Samenspraak*, en waarin een tekst voorkomt met incipit *Men leest van een gheestelicke dochter die langhe ende vele badt hueren biechtvader...* Ik lees één passus: *Ende als hy ontspranck ende ghevoelde dat hy seere langhe ende diep in den nacht hadde gheslapen en sach by hem nog synen discipel, hy vraechde*

hem waeromme dat hy niet en was slaepen gbegaen, waerop hij antwoordde: omdat ik gheen consent en hadde en om dat ny ons avonds ghetijde noch niet en hebben ghelesen...

Mutatis mutandis de kadervertelling van de *Samenspraak*.

E. COLETA DE GROOTE († 1816), RECTOR MAGNIFICUS PETRUS THEODOOR VERHAEGEN († 1812)

De uitnodiging voor heden vermeldt na Clausynne Vandennieuwenlande nog Coleta De Groote en Petrus Theodoor Verhaegen. Beiden zal ik gedurende nog enkele minuten aan u voorstellen.

In 2000-2001, het jaar waarin de KU Leuven 575 jaar wordt, past aandacht voor de kritieke jaren waarin een *sui generis* interpretatie van égalité, fraternité en liberté leidde tot de opheffing van de aloude Universiteit.

Haar voorlaatste rector magnificus was Petrus Theodoor Verhaegen. Na het zeer korte bestuur van rector Havelange, die door de Fransen gedeporteerd werd, fungeerde Verhaegen opnieuw als rector magnificus, nu *pro tempore*, tot de opheffing van de Universiteit.

Verhaegen is geboren te Haacht bij Leuven in 1761 en sloot zijn studies alhier af in 1781 als primus van de Philosophie. Vijf jaar later werd hij priester gewijd. Zijn aanstelling tot professor der philosophie in de pedagogie De Valk volgde in 1790. In hetzelfde jaar werd hij licentiaat in het kerkelijk recht en de godgeleerdheid. In 1795 werd hij de 34e en laatste regent van het Castrum waar hij overigens zijn studies had gedaan. Zoals de meeste Leuvense professoren heeft rector Verhaegen geweigerd de eed van trouw aan de Republiek en van gehechtheid aan de Constitution de l'An II te zweren. Hij moest onderduiken, poogde in Amsterdam een aanstelling te krijgen, werd pastoor in het zeer kleine Oost-Vlaamse dorpje Munte en vervolgens pastoor in het Gentse begijnhof Ter Hoyen. Begin 1806 nam hij deze functie op die hij vervulde tot zijn dood op 20 december 1822.

Als begijnhofpastoor had hij nog wel tijd over die passend opgevuld werd door andere verantwoordelijkheden: hij werd lid van de bisschoppelijke raad, synodaal examiner, honorair kanunnik van de Sint-Baafskathedraal, officiaal van het bisdom Gent. In 1819 was hij betrokken bij de stichting van de Zusters van Gijzegem.

Aan rector magnificus Verhaegen heeft Arthur Verhaegen, een familielid zowel van de Leuvense rector als van de ULB-voorman Saint Valentin Verhaegen, een uitvoerig *essai historique* gewijd in het boek *Les 50 dernières années de l'ancienne Université de Louvain*.

De auteur vermeldt in dit werk een Nederlandstalig relaas dat, toen hij aan

het schrijven was, bewaard werd door de familie Verwilghen-Hemelaer te Sint-Niklaas en dat geschreven is door J.-B. Hemelaer, “le cousin par alliance de Monsieur Pierre-Theodore Verhaegen”.

Arthur Verhaegen ontleent in vrije bewerking aan dit relaas stof voor zijn bladzijden die gaan tot oktober 1798.

In het Begijnhofarchief berust een anonieme *Memorie van eenige bijzonderheden voorgevallen in myne tegenwoordigheyd of door hem wille, en die ik ter goeder trouw op haele om te dienen tot levensbeschryf van den eerweerden Heer Verhaegen*.

Deze *Memorie* beschrijft uitvoerig de Gentse jaren van Verhaegen, namelijk zijn activiteiten in het begijnhof, zijn diensten ten bate van het bisdom Gent, zijn vroomheid en laatste levensjaren tot en met zijn dood.

Nieuwe biografische informatie zit hem onder meer in de mededeling dat zijn doctorale dissertatie godgeleerdheid afgewerkt was en op verdediging wachtte. Bibliografisch interessant is de mededeling dat hij een godvruchtig werkje heeft gemaakt met “schoone bemerkingen op den Roosen crans”. Hij heeft ook “eene uytlegging gemaekt op het boek der gezangen. Op de epistels heeft hy veel in het Latyn geschreven”.

In de *Memorie van eenige bijzonderheden* worden ook de moeilijkheden geschetst die Verhaegen op verscheidene fronten heeft ondervonden, onder meer wegens “zynen ommegang op het begyn hof en de vervolginge en tegensegging nopens CDG”, waarover Arthur Verhaegen niets meedeelt.

De letters CDG staan voor Coleta De Groote, een naam die voorkomt in een document van 9 mei 1850, opgesteld door begijnhofpastoor J.B. Van Belle. 34 jaar na haar dood heeft hij het graf van Coleta De Groote geopend. Ik lees een fragment uit zijn relaas: *Ik zoude geërne een reliquie van het ligchaem gehad hebben... ik tragtte dan eenen tand uijt het een of het ander kaekebeen te nemen, maer vrugteloos, want alle de tanden waren nog in zoo goeden staet, en zoo vast in de kaekebeenen gehegt dat het mij onmogelijk was, er eenen uijt te krijgen zonder het kaekebeen te breken, en dan besloot ik het gehele bovenste kaekebeen mede te nemen, hetwelk zich gemakkelijk van het hoofd afscheidde en voorzien was van zestien tanden.*

Deze vorm van handelen behoort zeker niet meer tot onze religiositeit. 150 jaar na de verhaalde gebeurtenis doet ze ongetwijfeld de vraag rijzen wie deze Coleta De Groote wel geweest is. Zij is in 1791 geboren, was in 1809 kandidate in het begijnhofconvent Ter Liefde en werd op 21 september 1811 aldaar gesteed. Zij is op 31 augustus 1816 gestorven, nauwelijks 25 jaar oud. Haar korte begijnenleven heeft zich volledig onder de leiding van Petrus Theodoor Verhaegen voltrokken.

In het eerste jaar van haar noviciaat, in 1809-1810, is zij over een palmtakje

uitgegleden en heeft ze daarbij een heupbreuk opgelopen. Tachtig dagen lang lag zij geïmmobiliseerd in een blikken kist die reikte van haar heup tot de voeten. Een medebegijn noteerde in een biografie-achtige *Memorie* “Men kan enensijns dunken wat penitentie dat het moest syn en daer by die schaemte uyt eerbaarheyt die sij ondergaen heeft”.

Van juni tot september 1812 werkte zij in opdracht van de begijnhofpastoor aan een zeer uitvoerig relaas van haar gezondheidsperikelen. De tekst is zeker niet vrij van hypochondrie en licht in over haar hoesten, kuchen, rochelen, ’s nachts een met bloed gevulde nachtspiegel naar buiten dragen, haar water niet kunnen lossen enzovoort.

Belangrijker is het documentje waarin zij opgetekend heeft wat begijnhofpastoor Verhaegen van haar verwachtte. Zij bestempelt het als *Voornemens*; ik noem ze haar Tien Geboden.

De impact ervan is zeer ongelijk. Enkele hebben met discipline te maken. Andere wijzen op actieve inmenging van de begijnhofpastoor in medische aangelegenheden.

Het Tweede Gebod luidde “Alles op te tekenen hetgene ik zie en hoor, dezelfde dag / nog zonder er een nacht te laten over heen gaan”.

Dankzij haar gehoorzaamheid aan dit Tweede Gebod zijn zulke optekeningen bewaard. Daartoe hebben ook twee andere omstandigheden bijgedragen, aan haar kant haar gehoorzaamheid aan het Zesde Gebod, namelijk *Noyt scheuren hetgene ik geschreven hebbe*, en aan de kant van de begijnhofpastoor de weigering in te gaan op haar schriftelijk verzoek haar geschriften te verbranden: *Ik bidde u uyer herten om de liefde van Jesus dog mijne schriften te verbranden, op dat er geen memorie en blyft van een soo ongelukkig leven*.

Zo beschikken we over kleine papiertjes en blaadjes met aantekeningen over wat zij noemt “den trok van God” waaraan zij krachtens het vierde gebod nooit meer mag weerstaan. Die aantekeningen liggen ten grondslag aan bladzijdenlange verslagen en brieven aan haar geestelijke vader.

De aantekeningen, brieven en verslagen zijn vaak niet of slechts vaag gedateerd. Ik heb ze uitgegeven in een volgorde die minder met exacte datering te maken heeft dan wel met aanvoelen, namelijk de opstijgende lijn *van* de inwendige beweging myns herte, *over* de soetigheyt die mijn hert gevoelt en de verborgen werkinge van myn inwendig, *naar* bijzondere ervaringen als audits, schouwingen en synesthetische ervaringen vooral na het ontvangen van de heilige Communie.

In een brief van omstreeks Sinksen, dit is tien weken voor haar dood, heeft zij het enigmatisch over “het uitwendig teken dat ik gevoele”, een ronde plek ter grootte van een hostie “op die plaetse, daer ik inwendig die hitte gevoelde”.

In een andere brief wordt de aard van “die plaetse” verduidelijkt: een opening, een wondeke, met vochtverlies. Het woordgebruik krijgt een andere dimensie wanneer zij uit de mond van haar Bruidegom optekent dat het “een

teeken uwer zaligheid is”.

Overeenkomstig de genoemde Geboden licht zij haar geestelijke vader in. Diens belangstelling is gewekt. Hij dringt aan om meer te weten, hij oefent druk uit. Op 20 juni schrijft Coleta dat ze de slaap verliest door “het gepeys van die plaets te moeten toonen”. Verscheurende inwendige strijd tussen gehoorzaamheid en schroom, grote verwarring door “het ongewoonelyke sigt” dat ze vaststelde toen ze zich ’s avonds ontkleedde. Zij gewaagt van “uiterste verlegentheyd en schaemte in dit te schryven”.

Het wordt intussen juli 1816. Op de plaats die ze wat mystificerend bestempelt als “de zoo gezeyde plaets”, blijft ze allerdoordringendste hitte gevoelen. Ondanks een uitdrukkelijke belofte aan haar zielbestuurder, komt zij er niet toe hem haar geheim *visueel* te openbaren. Het psychische proces dat zich bij de jonge vrouw afspeelt, schreit uit haar brieven omhoog. Het krijgt abrupt een einde wanneer pastoor Verhaegen haar op 3 augustus op gehoorzaamheid beveelt, zich bij hem aan te bieden, de volgende morgen om half acht.

Zij biedt zich aan. Het wordt voor hem een uiterst ongewone ervaring die hij nadien afreageert in de redactie van een bladzijden lang, zeer gestileerd *Gebed tot Jezus*.

Hij heeft haar jonge lichaam gezien. Hij reageert niet met het viriele Hooglied 4, 1: *Wat ben je mooi, mijn vriendin, wat ben je mooi*. Hij jubelt niet Hooglied 4, 7: *Je bent volmaakt mooi, mijn vriendin, zonder enig gebrek*, doch smeekt in zijn *Gebed tot Jezus*:

Geeft haer genoegzaam vleesch en bloed in haere uijtgemergelde lidmaeten om voortaan alle haer pligten stiptelijk te kunnen quijten.

Ontgaat hem wellicht de schoonheid van haar Hoogliedse borsten, dan ziet hij wél in haar linkerzijde “een bloedige plek en opening” die, zoals hij blijkbaar van haar verneemt, daar ongeveer tien weken vroeger verschenen zijn.

Tussen de re-actie op dat zien en de re-dactie van het *Gebed tot Jezus* verstrijkt tijd, voldoende tijd om te komen tot een evenwicht tussen zijn Leuvense opleidingen, zijn ervaring als priester en het ongewone gezicht waarmee hij geconfronteerd werd.

In zijn *Gebed tot Jezus* formuleert hij zijn overtuiging:

Gij hebt haer / bujten alle andere heijlige,

den H. Franciscus van Assisen alleen uijtgenomen, geweirdigt te vereeren in haer lichaem

met een bloedige plak en wonde in haere zijde,

zoo verre dat dezelfde wonde ook reeds verscheijde mael overvloedig bloed heeft uijtgegeven,

zoo ik t'alderzekerste bewijs heb, bloed vergezelt met eenen alderaengenaemsten en hemelschen geur, jonste die wij niet en vinden // self in t'leven van den h. Franciscus. Bloed, zeg ik,

dat de liefde tot U reeds verscheijde mael uijt haere zijde heeft uijtgeperst door de zelve bloedige plak en openinge...

Ook voor Coleta is 4 augustus een belangrijk keerpunt op de korte weg naar haar nabije dood. Sedert zij die plaats laten zien heeft, voelt zij zich in een soete beweginge, een soete gesteltenisse, *en het gene nog het wonderste schynt is dat ik altyd de meeste soetigheyd gevoele als die vogtigheyd uyt die plaetse komt. En een soet dringende geweld heft myn binnenste gelyk opwaerds en in 't gevoelen is het al[s] of ik opgehoven wierde tot dat dit voorby gaet.*

In aantekeningen waarvan ik vermoed dat ze de laatste regels zijn die zij geschreven heeft, vallen de volzinnen over haar godsverlangen en haar godservaring uit elkaar tot regels met nauwelijks of geen voorgrondelijk-inhoudelijke samenhang: Jezus glorieuselyk gezien..., getrokken geweest..., toekeer tot God..., geweld van de hitte..., doorgaande bliksem..., verteren van liefde...

De ziektegeschiedenis van Coleta De Groote, een begijntje gerijpt in de verworvenheid dat haar lijden "ondertusschen meer soetigheyd als quellinge" is. Het kaftje is grijs, de kleur van de begijntjes, met witte tekst, de kleur van haar zieltje. Het bevat immers ook de zielegeschiedenis van een begenadigde wier laatste geschreven woorden waren: *Niet meer opleggen als ik draegen kan.*

DE BIBLIOTHEKEN VAN DE SINT-ANDRIESABDIJ
(ZEVENKERKEN)

DOM V. BROEKAERT

De oude Sint-Andriesabdij, in 1100 gesticht door Affligem en in 1796 opgeheven en afgebroken, heeft haar bloeiperiode gekend onder het abbatiaat van Dom Hendrik van den Zype (1577-1659, en abt van 1616 tot 1659: 43 jaar, het langste beleid ooit geregistreerd in de geschiedenis van de abdij!). Het is waarschijnlijk onder zijn beleid dat de bibliotheek uitgebreid en verrijkt werd. Het Stadsarchief van Brugge bewaart een catalogus van die bibliotheek, opgesteld in de 18de eeuw. Deze catalogus vermeldt 2225 boeken, onderverdeeld in 15 rubrieken. Hier volgen ze in dalende volgorde en met het percentage (enkele rubrieken werden gegroepeerd).

rubriek	aantal	%
Libri spirituales	469	21
Scholastici (260)	312	14
Philosophi (52)		
Miscellanei	240	10
Historici profani	219	9
Casuistae et canonistae (12)	205	9
Controversistae (22)		
Juristae et canonistae (161)		
Conciones	186	8,3
Historici sacri	177	7,9
Sacrae spiriturae (22)	149	6,7
Interpretes S. scripturae (127)		
grammaticales	125	5,6
S. Patres	113	5,1
Concilia	30	1,3

Wanneer we de toestand bekijken van de huidige bibliotheek, dan stellen we eerst vast dat dezelfde rubrieken gevonden worden: heeft de eerste bibliothecaris van de nieuwe abdij kennis gehad van die oude catalogus, of had hij dezelfde analytische geest als zijn voorganger...? Ook is opvallend dat, op enkele uitzonderingen na, het percentage dikwijls gelijk blijft.

Voor het overzicht van de huidige bibliotheek hebben we het aantal planken per rubriek berekend.

Oude bibliotheek	Huidige bibliotheek	Aantal planken	%
Libri spirituales	Ascetica, Religieuze biografieën, Moraal, Apologetica, Benedictina	380	25
Scholastici (260) Philosophi (52)	Filosofie, Dogmatica, K.W. (= Katholische Weltanschauung: Adam, Guardini, von Balthasar, von Hildebrand, O. Karrer e;a.)	211	14
Miscellanei	?		
Historici profani	Profane geschiedenis	218	14
Casuistae et canonistae (12) Controversistae (22) Juristae et canonistae (161)	Kerkelijk recht, burgerlijk recht en sociale kwesties	66	4
Conciones	Predikatie, pastoraal	61	4
Historici sacri	Kerkgeschiedenis, hagiografie, monastieke geschiedenis	236	16
Sacrae spiriturae (22) Interpretes S. scripturae (127)	Heilige Schrift, Palestina	160	10
grammaticales S. Patres	linguïstiek	62	4
Concilia	concilies	20	1,3
2225 boeken	Totaal: 1494 planken = ca 60.000 boeken (aan een gemiddelde van 40 boeken/plank)		

In de huidige bibliotheek zijn vanzelfsprekend nieuwe rubrieken bijgekomen die niet te vinden zijn in de oude bibliotheek (of misschien onder Miscellanea?). Zo zijn er nog eens 1078 planken, hier in dalende orde gegeven:

Alle literaturen samen	359 planken	33 %
Missiologie	226	21 %
Kunst	182	17 %
Liturgie	123	11 %
Scriptorium	110	10 %
Kasten + pretiosa	78	0.7 %
Totaal	1078 planken x 40 = ca. 43.000 boeken	

Wat is nu de herkomst van de boeken van de huidige bibliotheek? Uit de oude abdij is er omzeggens niets bij ons (wel in de stadsbibliotheek van Brugge, en waarschijnlijk ook in de bibliotheek van het Grootseminarie of in het Bisdom... Bij gelegenheid van het Benedictusjaar 1947 werd ons door de toenmalige bisschop één boek geschonken, afkomstig uit de oude abdij!).

Bij het begin van de nieuwe abdij – 100 jaar geleden – waren er heel wat Duitse monniken, bestemd voor Brazilië, die veel boeken in het Duits meegebracht hebben. Na de eerste wereldoorlog werden heel wat doubletten uit andere abdijen (o.a. Maredsous) geschonken; daarbij kwamen erfenissen en legaten, en ook wel aankopen.

Bij het ontstaan van de abdijschool in 1912, werden veel boeken aangeschaft als werkmateriaal voor de leraars, die toen allen medebroeders waren: klassieke schrijvers (Griekse en Latijnse: zo bv. de collectie Budé, die nog altijd systematisch aangevuld wordt), wetenschappen, enz.

In 1942 werd de abdij door de Organisation Todt bezet, en de bibliotheek verhuisde naar de verschillende plaatsen waar de medebroeders onderdak hebben gevonden: bij de zusters Benedictinessen van Loppem (voor een groot deel van de gemeenschap), in de kastelen van Izegem en Bellem (waar de leerlingen ondergebracht werden met hun leraren); de rest van de boeken ging dan naar de Gistfabriek in Brugge (om er bewaard te worden!). Bij deze verhuizingen – heen en terug – is waarschijnlijk een en ander verloren gegaan.

Na de bevrijding in 1944 hernam het leven zijn normale gang, met dit verschil dat voortaan de cursussen filosofie en theologie ter plaatse gegeven werden (voordien studeerden de jonge monniken filosofie te Maredsous en theologie in Keizersberg-Leuven). Er werden toen heel wat studieboeken aangevoerd: de verschillende medebroeders-professoren zorgden daarvoor!

Toen in 1970 Clerlande werd gesticht, zijn principieel alle doubletten daarheen overgebracht, samen met de boeken van en voor Dom Jacques Dupont; deze laatste zijn evenwel na zijn overlijden teruggekomen.

Ondertussen, en ook later, hebben verschillende schenkingen de bibliotheek aanzienlijk verrijkt: in 1947 de hele bibliotheek van André Van Iseghem, lange jaren in de Congolese administratie werkzaam (1564 boeken + een groot aantal brochures); in 1982 de volledige bibliotheek van professor Jean Deroy (dit tot groot ongenoegen van de universiteit van Nijmegen...); in 1989 een groot deel van de bibliotheek van Pierre Ryckmans, laatste gouverneur-generaal van Congo; in 2001 een rijke schenking van E.H. Pieter De Roeck, priester van het

bisdom Brugge, die van een groot huis naar een kleinere woning verhuisde, waar hij geen plaats zou hebben gehad voor zijn duizendtal boeken, enz.

Een laatste bedenking: sinds het ontstaan van de nieuwe abdij tot 1940, jaar dat mijn oudere broer P. Jean-Damascène tot bibliothecaris benoemd werd – wat hij gebleven is tot zijn dood in 1996 – hebben de bibliothecarissen elkaar blijkbaar vlug opgevolgd. Bijna alle bibliothecarissen hadden – of hebben – een hobby of een specialisatie, en zij zorgden er dan ook voor dat hun domein aangevuld werd: P. Luc Rommens, zelf kunstenaar, afdeling kunst; P. Germain Hortin: kunst en Egypte; P. Francis de Meeüs: linguïstiek en muziek; P. Nicolas Huyghebaert: uiteraard geschiedenis; P. Jean-Damascène: klassieke literatuur, Gezelle, Newman; ikzelf, germanist: linguïstiek en Duitse letterkunde.

Daarnaast hebben vele medebroeders bijgedragen aan de verrijking van de bibliotheek dank zij hun contacten met grote figuren van hun tijd: P. Alphonse-Marie Achard was een vriend van Bergson; P. Walter Willems, lange jaren rector van de abdijschool, literator (Frans en Nederlands), vertaler van Gezelle en Van de Woestijne, bevriend met Claudel; P. Cosmas Hamburger, Duitse jood, dokter, was bevriend met de meeste leden van de groep “Katholische Weltanschauung”: K. Adam, R. Guardini, Peterson, von Balthasar; P. Bruno Groenendaal, leerling van Jan Toorop, was bevriend met Felix Timmermans, en ook met Lotte Stein, nicht van Edith Stein: heel wat boeken van Lotte Stein zijn zo in onze bibliotheek gekomen.

En zo groeit onze bibliotheek verder: sinds mijn terugkeer uit Afrika in 1991 heb ik ongeveer 24.000 boeken ingenomen, maar ik heb ze wel niet allemaal gelezen...

AUTOMATISERING IN ONZE BIBLIOTHEKEN: MOMENTOPNAME

KRIS VAN DE CASTEELE

Naar aanleiding van de herfstvergadering 2001 in de Sint-Andriesabdij Zevenkerken te Brugge werd een kleine enquête gehouden onder de leden over de stand van zaken i.v.m. automatisering.

Volgende vragen werden gesteld:

- < welk systeem gebruikt U
- < automatisering catalogus: hoeveel titels ingevoerd (= % van de collectie)
- < automatisering andere diensten
- < catalogus consulteerbaar langs internet: adres
- < eigen website bibliotheek, of website waaronder men ze kan vinden

De antwoorden konden in 4 categorieën worden ondergebracht: geen automatisering, verschillende of eigen systemen, BIDOOC gebruikers, aansluiting op universitair netwerk.

Hieronder een overzicht van de antwoorden die wij ontvingen, aangevuld met mondeling verstrekte informatie tijdens de vergadering (vnl betreffende LIBIS-participanten). Zo kregen we informatie over 36 van de 47 bibliotheken, aangesloten bij de V.R.B.

Let wel: de gegevens zijn deze van het moment van de rondvraag en kunnen dus sindsdien al gewijzigd zijn.

1. Geen automatisering

- < Sint-Bernardusabdij Bornem
- < Norbertijnen Tongerlo
- < Jozefieten
- < Abdij Keizersberg: website: www.monasteria.org
- < St.-Pieters- & Paulusabdij Dendermonde
- < O.L.V. Visitatie Gent:
website:<http://www.gent.be/gent/cultuur/biblioth/bibwijze/bib61.htm>

2. Verschillende/eigen systemen

bibliotheek	systeem	ingevoerde titels	%	website
Kapucijnen Leuven	Isis/Winisis	33.528	95	
Protestantse Faculteit Brussel	intern	8.000	20	www.vpkb.be/faculteit.htm
Interdiocesane Dienst Gezinspastoraal	Concord	> 10.000	100	www.gezinspastoraal.be
Fac. Vergelijkende Godsdienst- wetenschappen	Database DB3+	8.500	60	
Evangelische Theol. Bibl. Heverlee	Winnebago Spectrum	4.000	20	www.bib.be
Norbertijnen Grimbergen	Access	7.000	80	
Vormingscentrum Guislain	Access	7000	99	

3. BIDOOC

bibliotheek	ingevoerde titels	%
Sint-Andriesabdij Zevenkerken	7.800	4, 4
Grootseminarie Hasselt	13.000	50
Abdij Affligem	4.900	15
Abdij Averbode	12.000	20
Sin-Sixtusabdij Westvleteren	7.400	18, 5
Broeders van Oostakker	in voorbereiding	

*4. Universitaire netwerken*4.1 AMICUS/DOBIS-LIBIS (K.U.Leuven: www.libis.be)

bibliotheek	ingevoerde titels	%	website
Faculteit Godgeleerdheid	450.000	45	www.theo.kuleuven.ac.be
KADOC	91.000 + AVM	70	www.kuleuven.ac.be/kadoc
Grootseminarie Gent	6.000	5 à 8	
Augustijnen (Heverlee + Gent)	70.000	80	
Salesianen Don Bosco	30.000	35	

Karmelieten Gent	20.000	100
Karmelieten Brugge		
BSMI Scheut		
Montfortanen	25.000	100
Grootseminarie Brugge		
Jezuïeten Heverlee		
College voor Latijns-Amerika		
Parkabdij		

4.2 BROCADE (Universiteit Antwerpen: www.lib.ua.ac.be/UALZ)

bibliotheek	Ingevoerde titels	%
UFSIA	460.000	100
Ruusbroecgenootschap		100
Seminarie Antwerpen	22.000	33

VERSLAG VAN DE LENTEVERGADERING GENT – 16 APRIL 2002 (AV 74)

KRIS VAN DE CASTEELE

Voor de lentevergadering 2002 was de V.R.B. op 16 april te gast in het Vormingscentrum Guislain van de Broeders van Liefde te Gent. Er waren 19 deelnemers aanwezig; 26 leden verontschuldigten zich; vanwege de zusterverenigingen ontvingen we verontschuldigen van Hermann-Josef Schmalohr (AKThB) en dr. André Geuns (BETH).

De voorzitter opende de vergadering om 10.30 u en heette de aanwezigen welkom, waarna hij het woord gaf aan Erik Meganck, verantwoordelijke voor het documentatiecentrum, die ons de werking van het Vormingscentrum Guislain en het documentatiecentrum voorstelde.

Het centrum is genoemd naar dr. Guislain, die in 1820 als jonge arts ging samenwerken met kanunnik Triest voor de behandeling van psychiatrische patiënten (die tot dan dikwijls geketend in de gevangenis waren ondergebracht) en de eerste hoogleraar psychiatrie werd in Vlaanderen. Hij was ook de ontwerper van het huidige gebouwencomplex.

De Vormingsdienst Guislain is een erkende dienst voor sociaal-cultureel werk voor volwassenen, opgericht door de Broeders van Liefde in 1995, die vanuit de specifieke spiritualiteit van de organisatie een professioneel vormingsaanbod biedt. In de eerste plaats gericht op de eigen medewerkers (10.000 in België, vooral in Vlaanderen), stelt het ook begeleidingsaanbod en infrastructuur ter beschikking van andere organisaties. Men gaat actief op zoek naar vormingsbehoeften in de domeinen: gezondheidszorg (vooral geestelijke), onderwijs (vooral lager en bijzonder), orthopedagogiek en welzijnswerk om zo een aanbod aan vormingspakketten samen te stellen.

Het centrum wordt gesubsidieerd als socio-cultureel vormingswerk voor volwassenen: één van de voorwaarden daarbij is de uitbouw van een documentatiecentrum. Zodoende werd de vroegere schoolbibliotheek omgevormd tot documentatiecentrum, waar een evenwichtige verdeling wordt beoogd tussen het ethisch-religieuze, het (para-)medische en sociaal-pedagogische aanbod. Het documentatiecentrum verzorgt ook een boekenrubriek, die als een aparte publicatie 'Leesmenu' wordt gepubliceerd bij het tijdschrift 'Met zorg': elke aflevering bevat een 300-tal referenties, en er is sinds kort ook een elektronische versie van beschikbaar. Een aantal recensies worden ook opgenomen in het tijdschrift 'Psychiatrie en verpleging'.

Het documentatiecentrum beschikt over een 7500 boeken en ongeveer 150

lopende tijdschriften, deels ruilabbonementen met 'Met zorg' en 'Psychiatrie en verpleging'. Verder wordt er geëxperimenteerd met een nieuwsbrief op maat van de instellingen, waarin collega's elkaar documentatie doorsturen: zo lopen er twee pilootprojecten: één voor pastorale werkers (met redelijk succes) en één voor secundair onderwijs (met weinig succes).

Voor het internationale noviciaat van de Broeders van Liefde, het 'International Institute Canon 'Trient' te Moerzeke, waar een 50 à 60 novicen van over heel de wereld in opleiding zijn, wordt ook een aanbod aan Engelstalige werken voorzien.

Tot slot van deze zakelijke samenvatting van de uiteenzetting van Erik Meganck zij nog vermeld dat deze weinig recht doet aan het enthousiasme en de gedrevenheid die zijn betoog uitstraalde.

Hierna werd *het huishoudelijk* gedeelte aangevat:

Etienne D'hondt, uittredend voorzitter, werd bij handgeklap opnieuw tot voorzitter verkozen.

De zetel van de vereniging werd op de vorige algemene vergadering verplaatst naar het adres van de Bibliotheek Faculteit Godgeleerdheid te Leuven; het blijkt nu dat de universiteit niet wenst dat er vzw's op haar adressen worden gehuisvest; er werd bij eenparigheid beslist de zetel onder te brengen bij de Assumptionisten te Leuven.

De secretaris bezorgt het financiële verslag over het werkjaar 2001

FINANCIEEL VERSLAG 2001

INKOMSTEN

Lidgelden	46.900 BF
Toelage ATLA	8.864 BF
Intrest	1.967 BF
	<hr/>
	57.731 BF

UITGAVEN

Belgisch Staatsblad	2.407 BF
Bibliografie ned.	5.700 BF
Secretariaat	9.388 BF
Lidgeld BETH	4.453 BF
Jaarvergadering BETH	8.250 BF

V.R.B.-Informatie	16.779 BF
	<hr/>
	46.977 BF

BALANS

	IN KAS 31.12.00	IN KAS 31.12.01
PCR	962 F	1.209 F
KBC	22.031 F	30.571 F
Depositor rekening	92.552 F	94.519 F
KBCEquisafe	41.550 F	41.550 F
	<hr/>	<hr/>
	157.095 F	167.849 F
Inkomsten	57.731 F	
Uitgaven		46.977 F
	<hr/>	<hr/>
	214.826 F	214.826 F

nieuws uit de bibliotheken

- < opruiming bij Scheut: van de drie bibliotheken wordt enkel de Scheut Memorial Library te Kessel-Lo behouden; Euntes wordt opgeheven en gaat naar de Faculteit Godgeleerdheid, evenals de Bibliotheek voor Latijns-Amerika, die reeds eerder in Libis werd ingevoerd
- < de OB Sint-Salvator van Harelbeke (sinds vorig jaar lid van de VRB) ontvangt in het kader van het nieuwe OB-decreet geen subsidies meer (zoals ook de andere nog bestaande privaatrechtelijke OB's): gepoogd wordt om de bibliotheek om te vormen tot een documentatiecentrum voor praktische theologie en godsdienst, en ook de jeugdbibliotheek in stand te houden
- < de locatie voor de herfstvergadering ligt nog niet vast: er werd gedacht aan een bezoek aan de abdij van Floreffe, maar daar is geen bibliotheek meer
- < het rijksarchief organiseert van 8 mei tot 29 juni een tentoonstelling over de geschiedenis van de Kapucijnen in België
- < de Centrale Bibliotheek van de K.U.Leuven organiseert haar jaarlijkse boekenverkoop van 23-25 april

Na het middagmaal kwamen we opnieuw bijeen in de conferentiezaal waar we werden toegesproken door Br. dr. René Stockman, sinds 2000 Generale

Overste. Hij schetste hoe priester, later kanunnik, Petrus Jozef Triest (1760-1836) een antwoord zocht op de sociale noodsituaties van zijn tijd. Hij stichtte daartoe 4 congregaties, waaronder in 1807 te Gent de Broeders van Liefde (toen nog 'Hospitaalbroeders van de H. Vincentius'). Na de Franse Revolutie was er nood aan organisatie van de armenzorg e.d., die voordien door de steden werd georganiseerd. Er volgde op 28.12.1807 een erkenning van de Franse Overheid voor armenzorg (niet voor onderwijs), en er werd concreet gestart met de zorg voor arme bejaarden in de Bijloke. De eerste pogingen mislukten door gebrek aan deskundigheid, maar in 1811 ging men definitief van start, met de nodige aandacht voor vorming. In dat jaar legden de eerste broeders hun geloften af. In 1815 kwam er de zorg voor geesteszieken bij, en in 1820 startte de samenwerking met de jonge dr. Guislain. Het leidmotief: 'geïnspireerde' en 'deskundige' zorg weerspiegelde zich ook in de leiding van de organisatie, nl. in de tweedeling: directeur/hoofdgeneesheer. Het apostolaat concentreerde zich verder voornamelijk op 4 domeinen: bejaarden, psychiatrie, gehandicapten en onderwijs. De leidraad is nog steeds: met liefde verzorgen, vraagt vanuit die liefde deskundig zijn, waartoe opleiding en vorming van leden en medewerkers wordt georganiseerd. De laatste jaren worden ook initiatieven genomen voor armen, drugsverslaafden, mensen met aids en mensen met zinvragen.

Vanaf 1911 kwam ook de vraag naar broeders voor de missie. Die vraag blijft tot op vandaag, vooral wat betreft zorg voor geesteszieken en gehandicapten. De congregatie is nu verbreid over 25 landen in de 5 continenten, met wereldwijd ca. 600 broeders.

Het internationale noviciaat is, om het contact met de oorsprong te behouden, gevestigd in België, nl. in het International Institute Canon Triest, dat geaffiliëerd is met The Catholic University of Washington, en de Universiteit van Lateranen in Rome.¹

Hierna begaven wij ons naar het Museum Dr. Guislain, waar een deskundige gids ons rondleidde in de tentoonstelling 'Het hoofd ten voeten uit', over historische, medische en kunsthistorische aspecten van de relatie tussen het hoofd en het karakter, waarna Erik Meganck ons doorheen de vaste collectie van het museum voerde.

Ons rest nog allen te danken die zorgden voor de organisatie van deze boeiende vergadering en voor het gastvrij onthaal, in het bijzonder Br. dr. René Stockman en Erik Meganck.

1. Meer gegevens in de brochure: *De Broeders van Liefde wereldwijd*. Gent, 2001, 36p.

VERSLAG VAN DE HERFSTVERGADERING MAREDSOUS – 2 OKTOBER 2002 (AV 75)

MARINA TEIRLINCK

Op woensdag 2 oktober had de 75ste AV van de VRB plaats in een mooi stukje Ardennen, de abdij van Maredsous. Er waren 23 leden aanwezig; 2 leden verontschuldigde zich.

We kwamen bijeen in het Centre d'accueil naast de abdij en stipt om 10.30 u. werden we begroet door fr. Poswick, die ons doorheen een majestatische beukenlaan naar het *Centre Informatique et Bible* (C.I.B.) leidde, waarvan hij bezieler en directeur is. Gedurende een uur liet hij ons kennismaken met het C.I.B., de gedrukte uitgaven en uiteraard de verwezenlijkingen op digitaal vlak. Sinds mei 2002 is het C.I.B. ook tegenwoordig op het World Wide Web, met als benaming *knowbosphere*, een woordspeling op de noosphère van Teilhard de Chardin.

Veel aandacht besteedde fr. Poswick aan de pas verschenen derde editie van de *Dictionnaire encyclopédique de la Bible*. Revolutionair aan de verspreiding van deze editie en tegelijkertijd in de geschiedenis van de Franse uitgeverij is, dat op hetzelfde moment dat het gedrukte boek te Parijs voorgesteld werd, de digitale versie op Minitel kon bekeken worden.

Fr. Poswick is ervan overtuigd dat het gedrukte boek op het domein van de "schone letteren" en de geïllustreerde uitgaven zal blijven bestaan, maar niet voor het wetenschappelijke boek. Deze zullen meer en meer enkel digitaal en tegen betaling raadpleegbaar worden.

Na deze zeer interessante voorstelling werd de algemene vergadering gehouden. Er werd vermeld dat de secretaris voor het eerst sinds 30 jaar niet aanwezig was. De VRB biedt Kris haar innige deelneming aan bij het overlijden van zijn schoonmoeder.

De voorzitter gaf het nieuwe adres door van de zetel van de VRB: Bibliotheek Assumptionisten, Halvestraat 14, 3000 Leuven (Bijlagen van het B. S. van 19-09-2002).

De bibliotheek van het grootseminarie Gent moest in de zomer verhuizen van de locatie op Reep 1 naar Biezekapelstraat 2, 9000 Gent. Dit voormalig grootseminarie werd door Bisschop Triest in de 17de eeuw naast de kathedraal gebouwd. Voorlopig biedt dit gebouw nog onderdak aan de Sint-Bavobasisschool. In de loop van dit schooljaar verhuist de school naar een nieuw gebouw en zal het gebouw verbouwd en gerenoveerd worden om er de diensten van het Bisdome en de bibliotheek van het grootseminarie een gepaste

plaats te geven. Nu huisvest de bibliotheek enkel de boeken en de tijdschriften van de vroegere leeszaal (14.000 boeken; 115 abonnementen op tijdschriften); de boeken van het magazijn zijn in containers opgeslagen, de oude drukken hebben voorlopig onderdak gevonden in de Boekentoren van de RUG. De locatie in de Biezekapelstraat is op dit ogenblik nog niet aangepast om bezoekers te ontvangen. Bij monde van de voorzitter werd vanuit de VRB volledige steun aan de bibliotheek toegezegd.

Dhr. F. Hendrickx meldde dat het Ruusbroecgenootschap een plaats zal krijgen binnen de eenheidsstructuur van de Universiteit Antwerpen. Het zal er een onderzoeksinstituut worden.

Het College van Latijns-Amerika is verhuisd. De boeken zijn geïncorporeerd in de Bibliotheek van de Faculteit Theologie te Leuven. Het lidmaatschap van het College valt hiermee weg.

De redactie van EUNTES is verhuisd naar Rome. Een deel van de bibliotheek werd mee verhuisd, de rest werd opgenomen in de Bibliotheek van de Faculteit Theologie te Leuven.

Ook de Interdiocesane Dienst voor Gezinspastoraal verhuisde van de Reep in Gent naar de Bibliotheek van de Faculteit Theologie te Leuven. De boeken werden er eveneens opgenomen binnen de collectie aldaar.

Twee nieuwe leden versterken onze rangen: Hans Storme en John Dick van Library for the Interdisciplinary Study of Marriage (LIBISMA) in Sint-Genesius-Rode. De collectie van deze bibliotheek is interdisciplinair georiënteerd en heeft een bezit van 9.000 boeken en 120 tijdschriftenabonnementen. De kern van de collectie vormt de privébibliotheek van het echtpaar Brenninkmeijer.

Dhr. Luc Knapen versterkt sinds 1 oktober 2002 de rangen van de bibliotheek van de Faculteit theologie te Leuven, afdeling oude drukken. Slangenburg stelt zijn hele Microlibrary, zo'n 300.000 microfiches, te koop.

De voorzitter liet een folder rondgaan, "Reformiert online", <http://www.reformed-online.org>.

De paters Montfortanen hebben hun catalogus op CD-Rom uitgegeven: "Bibliotheca Mariana Lovaniensis".¹

De voorzitter nam deel aan de 41ste vergadering van BETH te Salamanca. Twee nieuwe leden werden aangenomen: de Hongaarse vereniging EKE en de Erzbischöfliche Diözesan- und Dombibliothek Köln. Van 13 tot 18 september 2003 zal BETH in Brixen vergaderen.

De financiële situatie van de VRB is gezond.

Na de Algemene Vergadering hadden we gelegenheid in de cafetaria van het

1. Zie hierover verder in dit nummer het artikel op p. 37.

Centre d'accueil de innerlijke mens te versterken.

In de namiddag bracht Dhr. L. Knapen een voordracht over de collecties oude drukken uit abdijbibliotheken in Wallonië. Via exhaustief cijfermateriaal kregen we inzicht in de belangrijke collecties die Wallonië rijk is. Deze lezing konden we daarna toetsen aan het bezit van de abdij zelf. Dom D. Misonne liet ons de mogelijkheid rond te kijken in het magazijn van de bibliotheek.

Vervuld van al dat moois, van het bijpraten met collega's en van deze mooie laatzoaterdag trokken we rond 17.00 u. weer allen richting Vlaanderen, naar onze eigen bibliotheken. Afspraak volgend jaar in de lente in Alden Biezen, in het najaar in de Campusbibliotheek van de Wetenschappen van de KULeuven, het vroegere klooster van de Celestijnen.

MEDEDELINGEN

1. *Uit de vereniging*

1.1 *Bestuur*

Het bestuur vergaderde op dinsdag 29 januari (BV 100) en dinsdag 28 mei (BV 101) te Leuven. De aandacht ging er vooral naar de voorbereiding en evaluatie van de algemene vergaderingen, de contacten met zusterverenigingen en BETH en de V.R.B.-Informatie.

2.1 *Leden*

Nieuw lid: Libisma: Library for the Interdisciplinary Study of Marriage, van INTAMS: International Academy for Marital Spirituality, Steenweg naar Grote Hut 156A, 1640 Sint-Genesius-Rode. Tel: 02.359.92.00; fax: 02.358.57.87; e-mail: libisma.jad@skynet.be; Website: <http://www.intams.com>. Bibliothecaris: John A. Dick.

Erratum: E.P. J. Andriessen wees ons op foute data in het 'In memoriam Pater Jo Van Brabant S.J.' in het vorige nummer. Correctie: '... Hij werd geboren te Hasselt op 6 maart 1926, trad in de sociëteit te Drongen op 14 augustus 1943 en werd priester gewijd te Leuven op 10 augustus 1957.'

2. *Nieuws uit andere verenigingen*¹

2.1 *Association of British Theological and Philosophical Libraries*

Van het 'Bulletin of the ABTAPL' ontvingen we volgende afleveringen:

- < 9(2002)1 (March): hierin o.a.: Ralph ADAM: *Publishers and librarians: waiting for the 'Big Bang'* (p. 4-11); Wendy BELL: *Oak Hill College: designing the new library* (p. 12-21); David WHITAKER: *Heresy ! A book trade expert argues that free legal deposit should be abolished* (p. 22-24); Dave PARRY: *Columbanus community of reconciliation: an account of volunteer library work* (p. 25-26).
- < 9(2002)2 (June): hierin o.a.: *Report of annual general and spring meetings, Chester*,

1. Wie belangstelling heeft voor één van de vermelde artikels, kan een kopie aanvragen bij de secretaris.

11th - 13th april 2002 (p. 5-6); L. Roy BARKER: *Chester cathedral library* (p. 7-11); Patsy WILLIAMS: *The Gladstone memorial library: St Deiniol's, Hawarden* (p. 12-17);

De 'ABTAPL Union list of Periodicals' is beschikbaar op internet op: <http://www.le.ac.uk/abtapl/>; hij beslaat de collecties van 44 instituten in het Verenigd Koninkrijk. De gedrukte editie 2000 kan besteld worden bij: Mrs Judith Powles, Librarian, Spurgeon's College, 189 South Norwood Hill, London SE25 6DJ, £14.50.

ABTAPL website: <http://www.abtapl.org.uk>

2.2 *Arbeitsgemeinschaft Katholisch-Theologischer Bibliotheken*

Het 'Mitteilungsblatt der AKThB' kreeg een nieuwe vorm. Het verschijnt nu als: Kirchliches Buch- und Bibliothekswesen: Jahrbuch.

We ontvingen 1(2000): hierin o.a.: Karl Heinz HELLER: *Theologia est princeps scientiae: mittelalterliches geistesleben im Spiegel eichstättter Handschriften* (p. 13-22); Dominikus GÖCKING: *Beschreibung der Druckausgaben der werke des Franziskaner-Observanten Osvold (de Lasco)* (p. 23-34); Rudolf Ferdinand LENZ: *Bemerkenswerte Einbände des 15. und 16. Jahrhunderts in der Diözesan- und Dombibliothek Köln* (p. 35-100); Walter SCHULZ: *Kirchlich-wissenschaftliche Bibliotheken, Dienstleistung und Selbstverständnis: ein Beitrag aus der Sicht der Johannes a Lasco Bibliothek* (p. 101-110); Elisabeth KRÄUTER: *Marktorientierung oder ethik: vom Entweder-Oder zum Dialog?* (p. 111-120); Evelin MORGENSTERN: *Die One-Person Library: ihre Entdeckung und die Folgen für das spezialbibliothekarische Dienstleistungsverband* (p. 121-132); Klaus Walter LITGER: *Die Übernahme der Zentralbibliothek der Bayerischen Kapuziner in Altötting durch die Universitätsbibliothek Eichstätt* (p. 133-140); Helmut MOLL: *Tragweite und Leistungsfähigkeit einer Bibliothek bei der Erstellung eines universalkirchlichen Projekts zur Erarbeitung des deutschen Martyrologiums des 20. Jahrhunderts* (p. 141-154); Josef SCHREIER: *Bibliographie Bischof Prof. Dr. Klaus Hemmerle (1929-1994)* (p. 155-268).

2.3 *Bibliothèques Européennes de Théologie*

De 31e algemene vergadering van BETH vond plaats van 21 tot 26 september 2002 in het Collegio de San Estanislao te Salamanca. De V.R.B. werd er vertegenwoordigd door E. D'hondt, die als vice-voorzitter ook de vergadering leidde, daar de voorzitter dr. A. Geuns wegens ziekte verstek moest laten gaan. A. Geuns had reeds vorig jaar gevraagd om van zijn taak als voorzitter ontheven te worden. Als nieuwe voorzitter werd Pierre Beffa, bibliothecaris

van de Wereldraad van Kerken, verkozen. Het nieuwe bestuur bestaat nu uit: Pierre Beffa, voorziter; E. D'hondt, vice-voorzitter; Penelope Hall, secretaris; Hermann-Josef Schmalohr, penningmeester; A. Geuns, lid; en vangt zijn werkzaamheden aan op 23 september 2002 voor een periode van 5 jaar.

Als nieuwe leden werden aangenomen: als gewoon lid: de Hongaarse vereniging EKE (Egyhazi Könyvtarak Egyesülése) die 60 bibliotheken verenigt met een totale collectie van 3500000 vol.; als buitengewoon lid: de Erzbischöfliche Diözesan- und Dombibliothek Köln.

De samenwerking met ATLA versterkt van jaar tot jaar. E. D'hondt stelt voor een Europees depot van niet beschikbare Amerikaanse tijdschriften uit te bouwen, wat ook het rendement van de *Religion Database* voor Europese onderzoekers ten goede zou komen.

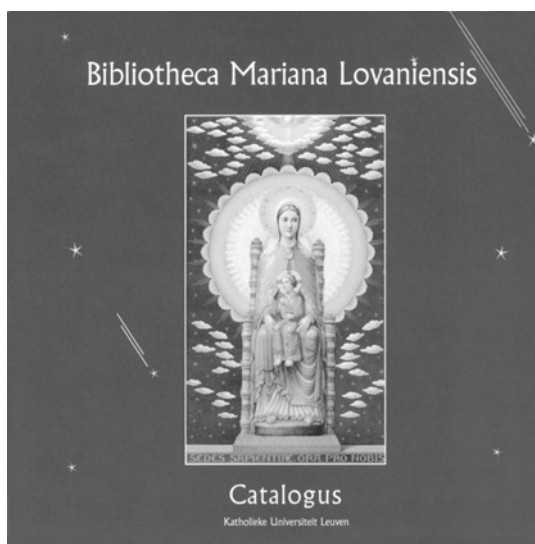
De Poolse vereniging werkt verder aan het project Ethereli. De medewerking aan het project MACS van de Britse, Franse en Duitse nationale bibliotheken werd stopgezet, waardoor ook de Deutsche Bibliothek haar lidmaatschap beëindigde.

Het volledige verslag is te vinden op:

<http://www.theo.kuleuven.ac.be/beth/31asbl-report.htm>

DE *BIBLIOTHECA MARIANA LOVANIENSIS* OP CD-ROM

De *Bibliotheca Mariana Lovaniensis* is een unieke bron voor elke studie met betrekking tot de Heilige Maagd. Ter gelegenheid van de overbrenging van deze collectie naar de Faculteit Theologie van de Katholieke Universiteit Leuven, werd een catalogoog op cd-rom samengesteld, die de beschrijvingen van ongeveer 23 000 documenten bevat in diverse talen en de periode 1470 tot 2001 bestrijkt.

Deze bibliotheek, begonnen in 1935 door de Belgische priester Léon Arendt, wilde een documentatie- en informatiecentrum worden van alles betreffende de mariologie en de Mariaverering: theologie, liturgie, devotie, spiritualiteit, geschiedenis, archeologie, iconografie, kunst en letteren. Bij haar overbrenging naar de Paters Montfortanen te Leuven in 1961, bevatte ze al meer dan 16 500 handschriften, gedrukte werken, brochures en tijdschriften. Vanuit de bezorgdheid om de collectie nog méér beschikbaar te maken voor het wetenschappelijk onderzoek en haar in de beste omstandigheden te bewaren, werd in 1996 een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de Katholieke Universiteit Leuven, die voorzag in de integratie van de bibliotheek in het LIBIS-netwerk.

Weliswaar kan de *Bibliotheca Mariana Lovaniensis* in termen van omvang niet wedijveren met de beroemde Marian Library van de Universiteit van Dayton, maar toch blijft ze van uitzonderlijk belang omwille van het grote aantal documenten dat zich niet in de on line catalogoog van Dayton bevindt. Om de toegankelijkheid tot de *Bibliotheca Mariana Lovaniensis* te vergroten, werd het dan ook nuttig geacht het geheel op cd-rom te zetten.

De catalogoog op cd-rom maakt gebruik van de WinSpirs software. Deze laat toe te zoeken in één of meerdere velden (auteur, titel, ISBN/ISSN, uitgever, datum, enz.). Sorteren en het gebruik van troncerings- en polyvalente tekens zijn eveneens mogelijk. Er is een index voorzien van alle termen.

De *Bibliotheca Mariana Lovaniensis* is ondergebracht in de bibliotheek van de Faculteit Theologie van de Katholieke Universiteit Leuven, C. Deberiotstraat 26 - B-3000 Leuven (België). Tel: +32 16 32 38 13. Fax: +32 16 32 38 62. gbib@theo.kuleuven.ac.be. Zij is on line raadpleegbaar via <http://www.bib.kuleuven.ac.be>.

Prijs van de cd-rom: €12, 50 (excl. portkosten). Voor meer inlichtingen over de cd-rom: denise.delvaux@bib.kuleuven.ac.be of wouter.schallier@bib.kuleuven.ac.be

WOUTER SCHALLIER

NIEUWE ABT TONGERLO

De Norbertijnen van Tongerlo kozen op 3 juni 2002 Jeroen De Cuyper tot hun 62ste prelaat. Hij werd geboren te Sleidinge in 1952 en trad toe tot de gemeenschap van Tongerlo in 1971. Hij is licentiaat in de theologie en kandidaat in de oosterse geschiedenis en filologie. Hij werkte mee in de pastoraal van de streek rond Tongerlo, vervulde diverse functies in de abdij en werd er in 1991 econoom van. Jeroen De Cuyper koos als wapenspreuk een woord uit het Lucasevangelie: “Wees ook gij bereid”.

(overgenomen uit: Kerkplein, 11 (2002) oktober)

J. De Cuyper is ook lid van de VRB.

BIB GROOTSEMINARIE GENT

Tussen juni en oktober 2002 is het Grootseminarie van Gent, Reep 1, ontruimd en na een grondige aanpak van de gebouwen zal de Vlerick Gent Leuven Management School er in de loop van 2003 zijn intrek nemen.

De bibliotheek heeft zich intussen voorlopig geïnstalleerd in het vroegere zusterverblijf van de Sint-Bavobasisschool (Klein Bavo), Biezekapelstraat 2, 9000 Gent. Dit gebouw is het eigenlijke Grootseminarie van het Bisdom Gent; Mgr Triest nam in de 17de eeuw het initiatief tot de bouw ervan in de onmiddellijke nabijheid van de kathedraal, maar het huidige hoofdgebouw werd tijdens de 18de eeuw onder bisschop Van der Noot gerealiseerd. In de loop van dit schooljaar zal de lagere school het gebouw verlaten en zal het grondig gerenoveerd en aangepast worden. Na verloop van tijd zal de bibliotheek, net zoals de diensten van het Bisdom, er zijn definitieve stek krijgen.

Tot zolang wordt het wat behelpen. Omwille van plaatsgebrek zijn enkel de boeken van de vroegere leeszaal (zo'n 14.000) toegankelijk en dus ontleenbaar. Toch zullen we proberen de dienstverlening zo optimaal mogelijk te houden. De openingsuren blijven dezelfde; alleen over de middag (12.00u - 13.00u) zien we ons genoopt te sluiten.

Al een aantal jaren is de bibliotheek doende haar catalogus wereldwijd raadpleegbaar te maken via het internet. Zo zijn alle titels van de boeken van de (huidige) leeszaal terug te vinden in de grote Libiscatalogus van de Katholieke Universiteit te Leuven:

<http://access.libis.kuleuven.ac.be/libis-ipac/v3/lbscheck>

Maar u kan onze gehele catalogus ook raadplegen op volgend adres:

<http://bib.hogent.be/cageweb>

Deze webcatalogus, die ook het bezit toont van 11 andere Gentse bibliotheken, bestaat uit gescande steekkaarten die jobstudenten in de zomermaanden door middel van gelden beschikbaar gesteld door de Stad Gent, de Provincie Oost-Vlaanderen en Gent Cultuurstad vzw, verbeteren². Ondertussen is er een link tussen het gedigitaliseerde record en de gescande steekkaart.

Maar u bent natuurlijk ook welkom. Vanaf 7 januari 2003 is de bibliotheek weer vrij toegankelijk. Omdat de bibliotheek slechts bediend wordt door één personeelslid en bovendien de enige bisschoppelijke dienst is die momenteel gehuisvest is in het gebouw, is het aan te raden de dag van uw bezoek eerst

2. Zie het artikel in VRB-Informatie 31(2001)1-4, p. 10-22.

eens te telefoneren. Niemand vindt het leuk om voor een gesloten deur te staan.

Wij hopen u allen te mogen ontmoeten op onze nieuwe locatie.

Prof. Dr. P. Schmidt
Hoofdbibliothecaris

Mevr. M. Teirlinck
Bibliothecaris

Nieuwe coördinaten Bibliotheek Grootseminarie Gent:

Biezekapelstraat 2
9000 Gent
Tel.: 09/235.78.32
Fax: 09/235.78.33
Email: bib.grootseminarie.gent@kerknet.be

Tel. Van Prof. Schmidt in de bibliotheek: 09/235.78.34

HEKIMA COLLEGE LIBRARY

History

The library opened its doors with the beginning of Hekima College in September 1984 when 10, 000 books were already processed. Initially books were offered very generously from many Jesuit institutions in Europe and the States with special mention of the West Baden Library in Chicago which let the librarian choose 9, 000 titles from their holdings that were being disbanded. In general all gifts were seen personally and where this was not possible, lists of items offered were forwarded so that unwanted duplication etc. could be avoided. A great number of individuals gave of their own personal books and even Provinces in Africa donated valuable items.

As Hekima College is the Asssistancy Theologate care was taken to have books both in English and French with special efforts being made to acquire works on the African situation wherever they were published.

Size

The holdings now consist of almost 80, 000 volumes. There is seating accommodation for 50 readers. There are about 150 current reviews of which over 30 are produced in Africa. We use our College review, Hekima Review as an exchange for about 50 journals.

Library staff

There is one director, one computer person, one book binder and one person on security. This is small for the size of the library but adequate for the number of full time students.

Finances

The library is supported almost entirely by the College which pays the salaries and day to day running costs as well as a book budget of about \$8, 000. The library has funds in England, France, and the U.S. whose interest yields annually about the same amount again.

The library still receives gifts of books from individuals and sometimes from institutions as well, e.g., a 'Christmas' gift from the German Mission Office which helps buy books on Africa in English & French published in Germany as well as some reference works; the Catholic Faculty of Louvain supports us with several subscriptions of their reviews as well as some monographs.

Users

1. Basically the library is for the College with over 100 students (64 of them being Jesuit), 8 resident staff and 24 visiting staff
2. there are reading and borrowing facilities for the students and staff of the Catholic University of Eastern Africa (about 1500 students but actually few doing Theology); Tangaza (with over 900 students doing Education, Pastoral Theology and Seminary Theology); Marist International Centre (about 120 students doing mostly Education); Nairobi Evangelical Graduate School of Theology (cluster of Christian groups going to degree level).
3. there are reading facilities for some University staff (Nairobi and Kenyatta Universities) as well as any bone fide post-graduate researcher in religious matters. We would average about 10 outside readers a day.

The library opens for 8 hours daily from Monday to Friday with an additional 3 hours in the evening for residential students. Saturday & Sunday have only limited hours totally about 11 hours in all.

Holdings

- < the basic Catholic works of Theology with a strong historical foundation (Scripture, Patristics, Dogma, Pastoral Theology, Spirituality)
- < a small section on Philosophy with most of the texts of major authors
- < Africana: ranges from cultural anthropology to socio-economic & political works, history, literature totaling about 2, 500
- < over 150 current reviews with a substantial number of the older titles e.g. *Theological studies*, *Nouvelle revue theologique* etc. with complete runs. The emphasis is on acquiring theological journals produced on the African continent (about 30) both in English & French

Special focus

- < African theology both in French & English (this would be unique in this part of Africa)
- < areas of immediate interest, e.g. globalization, ethnicity etc. Often this material is in the form of articles photocopied
- < African journals of Theology

Library classification

We use the Library of Congress with all the cards now on computer available for general use. The classification and subject headings are obtained from the

printed catalogues up to 1982, in microfiches up to 1994; and now on the Internet.

Networking

The Kenya Religious Inter-Library Committee (KRIC) composed of the librarians of about 6 or 7 similar Christian institutions with one professional library organization (LISS), have been meeting for over 10 years now. It has:

- < enabled us all to choose one common computer library program (Inmagic)
- < produced a zip with all the holdings of Tangaza; CUEA & Hekima. Some additional work has to be done with the final inter-phasing
- < initiated co-operative cataloguing but it is still in its early stages

Planned development

The library has two computers dedicated to the Internet (as now the e-mail facilities have been blocked) to enable users to tap its resources. This year one student and one secretarial staff member will follow courses from the Internet.

In order to utilize better the material in our reviews holdings the possibilities of acquiring CD indexes as well as availing of other reviews on the Internet will be studied.

KRIC is interested in initiating a project to index reviews produced locally on the continent.

EDDIE MURPHY, S.J.

29 August 2002

DE BIBLIOTHEKEN VAN DE KERKELIJKE PROVINCIE VAN KATANGA (WAT DE KATHOLIEKE KERK BETREFT)

Sedert een twintigtal jaren zijn zowat overal in de Democratische Republiek van Congo (RDC) de religieuze roepingen evenals de priesterroepingen sterk toegenomen. Geconfronteerd met deze toestroom van intredingen in hun rangen, hebben meerdere religieuze congregaties hun eigen studiecentra gecreëerd. De kerkprovincie van Katanga maakt hierop geen uitzondering.

Zo ontstond het interdiocesaan Groot-seminarie “Séminaire St Paul” in 1961. Het is begiftigd met een goed uitgeruste bibliotheek met boeken en tijdschriften van filosofie en theologie tot het jaar 1975. Nadien begonnen de onophoudelijke financiële moeilijkheden ernstig de aankooppolitiek van nieuwe boeken te belemmeren. Toch moet gesignaleerd worden dat in 2001 een groot aantal boeken geschonken werd door de Benedictijnen, die op dat ogenblik grotendeels Congo verlieten.

Het eerste filosofische studiecentrum van religieuzen in deze kerkelijke provincie is het “Institut St Jean Bosco” van Kansebula, op een 15km van het stadscentrum van Lubumbashi, opgericht in 1960. Aanwezig in Congo sedert 1911, hadden de Salesianen van Don Bosco al eerder een rijke provinciale bibliotheek, met heel wat interessante en kostbare werken over Afrika. Het grootste deel daarvan is naar de bibliotheek van Kansebula verhuisd in de jaren '80. Sedert zijn oprichting heeft dit vormingscentrum aankopen gedaan van boeken en tijdschriften in studiegebieden zoals filosofie, menswetenschappen en afrikanistiek. Deze bibliotheek bezit thans 14.650 boeken en is, in de geciteerde domeinen, één van de beste bibliotheken van de hele kerkprovincie.

In 1982 hebben de Minderbroeders Franciscanen (OFM) een scolasticaat van filosofie en theologie geopend in Kolwezi. Het zogeheten Theologicum “Jean XXIII” bezit ook een goede theologische documentatie. Hun filosofische collecties zijn daarentegen nog aan te vullen, vooral wat de tijdschriften betreft.

Sedert enkele jaren hebben de Salvatorianen een vormingshuis geopend in de nabijheid van het voornoemde instituut, maar hun bibliotheek is voorlopig nog tamelijk beperkt.

In 1988 werd het theologisch centrum “Institut Saint François de Sales” geopend door de Salesianen van Don Bosco in Lubumbashi. Dit centrum, geaffilieerd aan de theologische faculteit van de Salesiaanse Pauselijke Universiteit van Rome, heeft veel geïnvesteerd in zijn bibliotheek en telt

momenteel 21.536 werken en ongeveer 5.667 complete jaargangen wat de tijdschriften betreft in studiedomeinen zoals theologie, filosofie en afrikanistiek. Het is de enige bibliotheek die systematisch de gegevens van de tijdschriften opneemt met de computer. Zo zijn er op dit ogenblik 34.756 artikels geregistreerd. De geografische situering van dit instituut langs de weg naar de universitaire campus maakt de consultatie van de documentatie door professoren en studenten van de verschillende faculteiten goed toegankelijk. Deze bibliotheek bezit ook een unieke documentatie over de volksstammen van Zuid-Oost Katanga, een documentatie die voor het grootste deel werd verzameld door Pater Leon Verbeek, een specialist in de cultureel-antropologische geschiedenis van deze regio. Er is ook een fonds van boeken over Maurice Blondel en de apologetica van zijn tijd.

In 1994 hebben de Aalmoezeniers van de Arbeid in Lubumbashi een eigen filosofisch instituut opgericht dat de naam draagt van “Institut Théophile Reyn”. Een kleine bibliotheek staat ter beschikking van professoren en studenten.

Het laatst ontstane instituut is het “Institut Maria Malkia”, eveneens in Lubumbashi: een instituut voor spiritualiteit geopend door de Vereniging van vrouwelijke hogere oversten van Katanga. Ondanks zijn recente stichting in 1996 bezit deze bibliotheek reeds meerdere duizenden werken.

Buiten de kerkelijke vormingscentra bestaan er nog drie bibliotheken die aandacht verdienen. De eerste is de “Bibliothèque Loyola” van de Jezuïeten, die enkele 15.000 boeken bevat, vooral in studiegebieden als filosofie, rechten en literatuur. Zij is druk bezocht door studenten van de universiteit en van de verschillende hogere instituten ter plaatse. De tweede bibliotheek is deze naast de “Salle Familia”, een conferentiezaal die behoort tot de parochie van de kathedraal van Lubumbashi. Men kan er vooral romans vinden. Een derde bibliotheek is die van het Studentenverblijf “Home Zanin”, dat beheerd wordt door de Salesianen van Don Bosco. Er is een bibliotheek van werken over geneeskunde.

In de situatie waarin het hele documentatiebestand van het land aan het verloederen is, bieden de verschillende kerkelijke bibliotheken zeer belangrijke diensten, ook al zijn ze eerder gespecialiseerd in een beperkt aantal domeinen die slechts een klein aantal studenten en onderzoekers interesseren. De meerderheid van deze bibliotheken heeft kunnen genieten van schenkingen in boeken en tijdschriften, gestuurd door bibliotheken van België en andere Europese landen.

P. JEAN-LUC VANDE KERKHOVE